

ΠΑΝΔΩΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Γ' 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1905

ΜΟΡΑΪΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Καθώς καὶ ἄλλοτε ἔγραφα¹, ἐκ τῶν πολυάριθμων δημοτικῶν τραγουδιῶν, τὰ διποῖα πτερυγίζουν εἰς τὰ χείλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ λαοῦ, πολὺ δὲ λίγα εἶναι τάνηκοντα εἰς τὸν ἀκριτικὸν λεγόμενον κύκλον, δηλαδὴ τάναφερούμενα εἰς τὸν ἀκατάβλητον ἥρωα τοῦ μεσοχοροίου Ελληνισμοῦ, εἰς τὸν Διγενῆν· Ἀκοίταν ποὺ μάχεται ἀτράνταχτος μὲ δράκους καὶ στοιχεὶα κὶ ἀκόμα καὶ μὲ αὐτὸν τὸν ἀκατάλυτο τὸ Χάρο παλεύει τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες

..... στὰ μαρμαρένια ἄλσώνια·

Κι' ὅθε χτυπάει διγενῆς, τὸ αἷμα αὐλάκι κάνει

Κι' ὅθε χτυπάει δι Χάροντας, τὸ αἷμα τράφο κάνει².

Καὶ ὅχι μόνον ἐλάχιστα εἶναι τὰ Μοραΐτικα ἀκριτικὰ τραγουδια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα αὐτὰ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τόσον παρεφθαρμένα, ἀφ' ἐνὸς ἔνεκα τῆς λησμοσύνης στίχων ἀφηγουμένων πράγματα πρὸ πολλοῦ παλαιωθέντα καὶ ἐπομένως ἀκατάληπτα καὶ ἀφ' ἐτέρου ἔνεκα τῆς παρεμβολῆς στίχων ἐξ ἄλλων τραγουδιῶν καὶ μάλιστα νεωτερικῶν καὶ τῶν συγχύσεων καὶ παραλλαγῶν περὶ τὰ ὄντα τῶν προσώπων καὶ τῶν τόπων, ὡστε ὅμοιογουμένως ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ καὶ ἐπαρκῆς γνῶσις μερικῶν ξητημάτων τῆς μεσαιωνικῆς δημάδους ἡμῶν φιλολογίας διὰ νὰ διακρίνῃ κανεὶς ὅτι τὰ τραγουδια αὐτὰ πρέπει

¹ «Νέο χειρόγραφο τοῦ Διγενῆ» — «Νουμᾶς» τῆς 15 Αὐγούστου 1904.

² Γ. Εὐλαμπίου: Ἀμάραντος ἦτοι τὰ ὄόδα τῆς ἀναγεννηθείσης Ελλάδος. Ἐν Πετρουπόλει 1843, ἀριθ. 26. στίχ. 14—15. A. Passow: Popularia carmina Graeciae recentioris. Lipsiae 1860, σ. 306, ἀριθ. cccxxx, στιχ. 1—15.

νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸν ἀκριτικὸν κύκλον. Ἄλλα καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν τὰ παρεφθαρμένα καὶ μισολησμόνημένα αὐτὰ ἄσματα εἶναι πολλάκις ἀληθινὰ φιλολογικὰ διαμάντια· κάθε στίχος των καὶ ἔχωριστὸν ἀρχαιόπορεπον ἄσμα, ἐπαναφέρον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μύστου τοὺς ἥρωϊκους ὅσον καὶ ρομαντικοὺς ἐκείνους χρόνους, καὶ οὐδὲ διέσχιζαν τὰ βούνα· καὶ τοὺς κάμπους οἱ ἀπελάται, οἱ βυζαντινοὶ δηλονότι οἰλέφτες, ὀπλισμένοι τὰ φοβερὰ αὐτῶν ὅπλα, τάπελατίκια, καὶ τριγύριζαν τὰς ἄκοες¹, οἱ πολεμοχαρεῖς ἀκρίται, οἱ φύλακες τῶν ὄριων τοῦ ἀχανοῦς Βυζαντινοῦ κράτους.

Ἐκ τῆς ἡμετέρας περισυναγωγῆς λαογραφικῆς ὑλῆς τῆς Πελοποννήσου ἀποσπάντες δημοσιεύομεν εἰς τὰς φυλικὰς σελίδας τῶν Παραδηναίων τρία ἀκριτικὰ τραγουδια, ἐπιφυλασσόμενοι ἄλλοτε νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἄλλα. Ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον ἀπεθησαύρισα εἰς τὸ χωρίον Ἀτσίχωλον τῆς Καρυταίνης· τὸ δεύτερον ἔδωκεν εἰς ἐμὲ διεύδοκιμος ἀρχαιολόγος καὶ καλὸς φίλος κ. Κωνσταντῖνος Ρωμαῖος, σημειώσας αὐτό, κατὰ παράκλησίν μου, ἀκριβῶς ὡς ἄδεται ὑπὸ τῆς ἐν Βούρβουρα τοῦ Πάροντος θείας του κ. Ἀννας Παπαμιχαήλ· τὸ δὲ τρίτον συνελέχθη ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἴδιου εἰς τὴν Ἐλωναν, μοναστήρι τῆς Τσακωνιᾶς.

Εἶναι δὲ τὸ μὲν πρῶτον καὶ τρίτον τραγούδια τοῦ τραπεζιοῦ, ὡς χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀδόμενα δηλονότι εἰς συμπόσια, τὸ δὲ

¹ Ποβλ. Ἰγραίον Πετρόπετρη: Διήγησις Διγενῆ, στίχ. 2135 ἐν Sp. P. Lambros: Collection de romans Grecs. Ἐν Παρισίοις 1880, σ. 197.

δεύτερον, κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ρωμαίου, μυρολόγι.

Α

Φίλοι καλῶς ὠρίσατε, φίλοι κὶ ἀγαπημένοι.
Συχάσατε, καθήσατε, γιὰ νὰ σᾶς μολοήσω
τῆς θάλασσας τὸν ταρασμὸν καὶ τερπάστα πάθια,
τῆς Γούργαριᾶς τὶς λαγγαδιές, τῆς Ἀραπιᾶς

[τὰ δοῃ,

ποὺ κεῖ συδνὸ δὲν περπατοῦν, συντρεῖς δὲν κον-

[βεντάζονν,

παρὰ πενήντα κι' ἔκατὸ καὶ πάλι φοβισμένα.

Κι' ἐγώ πᾶς τὰ τρογύρισα τὶς νύγες μοναχός μου
μὲ τετραπήχυνο σπαθὶ καὶ μὲ βραντὸ κοντάρι!Βοννά καὶ κάμπον εἶδειρα, βοννά καὶ καταράχια,
νυχτὶς χωδὶς ἀστροφεγγιά, νυχτὶς χωδὶς φεγγάρι,κι' ηδρὰ τὰ φεΐδια πλεχταὶ καὶ τὶς ὅχιες πλεμένες.
Ξῆτα λοντάρια σκότωσακαὶ τετρακόσιον δράκονς.Σὰν ἔνα φίδ' δικέφαλο, φίδι μὲ δυὸς κεφάλια
ποτές μου δὲ φαντάστηκα πᾶς θάχε νάπαντήσω.Εἶχε τα πόδια ἀλοϊνά, καὶ μάτια σὰν τὸ βρίδι,
κεῖχε καὶ κάτι κέρατα πόδι μαλαμα καθάριο,σὰν ἔκανες γιὰ νὰ τὰ ίδης τὰ μάτια σου χνύνται.
Καὶ πᾶς ἐγὼ τὸ τήραξα, πᾶς τὸ βανα σημάδι!

Πέντε κοντάρια τοῦδωκα καὶ μιὰ σπαθὶα στὴ

[μέση,

μάιδε τὸ βόλι τὸ κολλά', μάιδε σπαθὶ τὸ πέροι,
καὶ μόνο μὲ τὸ δαμασκὶ τὸ τρούπησα μαχαίρι.
(‘φ’)τὰ οιουριχά, (‘φ’)τὰ χουγαχτὰ τὰ δέντρα

[μαραθῆκαν

κι' δοι κάμποι τάκονύσανε οὖλοι στάγναντιο
[βγῆκαν.Κι' ἐπέτυχα κι' ἐσκότωσα τὸ στοιχειωμένο λάρι
πονχε σταυρὸ στὰ κέρατα, στὸ κούτελό του ἀστέρι.Καὶ τόσα χρόνια πονζησα δῶ στὸν ἀπάνου κόσμο
κανένα δὲ φοβήθηκα ἀπὸ τὸν ἀντρειωμένον,καὶ τώρα νὰ δὲ Χάροντας οὐλο χωσὶς μοῦ κάρει.
Αὐτὸν πά στὰ βοννά κι' ἐκεῖνος ἀνεβαίνεικι' ἀν δοβολήσω (‘φ’)τὰ βοννά κι' ἐκεῖνος δοβολάει
κι' ἀν πέσω νάποκοιμηθῶ γυρεύει νὰ μάροπάξῃ.

Αξιοσημείωτος εἶναι παραλλαγὴ τῶν στίχων 3—4 :

Τῆς θάλασσας τὸν ταρασμὸν τῆς Γούργαριᾶς
[τοὺς κάμπον,

τῆς τι λεξάντρας τὰ βοννά τὰ πολυφοβισμένα.

Ταρασμὸς = ταραγμός, σάλος. Ἀπαντᾶ δὲ
τύπος καὶ εἰς τὸν Μανιάτικον στίχους:¹ Προοίμια μυρολόγιων Δακωνικῶν συλλεγέντα ὑπὸ τῆς κυρίας Στ. Π. Ραζέλου. Ἐν Ἀθήναις 1870, σ. 38.

Τῆς θάλασσας τὸν ταρασμὸν θυμοῦμαι καὶ τρο-
[μάζω
καὶ τὸν ζωντανοχωρισμὸν καὶ βαρναναστενάζω.

Γούργαρια¹ λέγεται πολλάκις εἰς τὰ δημο-
τικὰ τραγούδια ἡ Βουλγαρία. Καθὼς Γούρ-
γαρης² καὶ Γούργαρος³ = Βούλγαρης, Βούλ-
γαρος.

Γούργαρα⁴ = Βουλγάρα. Ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ Α καὶ Ρ εἶναι συνήθης εἰς τὴν ἀρχαίαν, μεσο-
χρόνιον καὶ σύγχρονον ἡμᾶν γλῶσσαν. Περὶ
αὐτῆς δὲ ἔχομεν ἡδη ἔξαιρετον μελέτημα τοῦ
σεβαστοῦ μου διδασκάλου κ. Γ. Ψυχάρη⁵.

Τῆς δὲ ἐναλλαγῆς τοῦ Β καὶ Γ ἔχω πρόχειρα τὰ
ἔξης παραδείγματα. Βλέπω = γλέπω. Βονδίζον-
μαι = γονδίζομαι = ταράσσομαι, ἀνησυχῶ,
ἀτακτῶ, μαίνομαι. Βονβάλι = γονβάλι⁶. Λαβοῦτο
= λαγοῦτο, λαοῦτο⁷. Ἐβλυτάρω (ἐκ τοῦ εὐλυ-
τώ) = γλυτάρω. Βωμὸς = γωμός⁸. Σημειωτέον
δὲ ὅτι ἐν Βιθυνίᾳ ἔχομεν μονὴν τῶν Ἐλεγμῶν
ὅπερ προϊθλεύειν ἐκ τοῦ ἀρχαίου : Ἡλίου βωμῶν⁹.
Βοῦπα = γοῦπα = βώψι, βώξ (ἴχθυς, βοցιε,
pagel¹⁰). Βόλος = Γόλος. Οὗτο δέ, ἀπαντᾶ¹¹ ἡ
Θεσσαλικὴ αὐτὴ πόλις εἰς τὴν ἴστορίαν τοῦ
Ιωάννου τοῦ Καντακούζηνος¹¹ (1320 — 1354)
καὶ εἰς τὴν νεωτερικὴν γεωγραφίαν τοῦ Δα-

¹ Π. Παπαζαφειρόπουλον: Περισυναγωγὴ γλωσσι-
κῆς ὑλῆς καὶ ἐθνίμων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδιὰ δὲ τῆς
Πελοποννήσου... Ἐν Πάτραις 1887, σ. 88, ἀριθ.
ΜΖ' στιχ. 1.

²⁻³ Νίκον Α. Βέη: Ἀρκαδικὰ Γλωσσικά Μνημεῖα.—
Δημάδης ἔργα Φιγαλίας... [Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ τέ-
τομού τοῦ Δελτίου τῆς Ἰστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς
Ἐπαρχίας]. Ἐν Ἀθήναις 1903, σ. 248 — I. Σταματέον:
Συλλογὴ ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Λευκα-
δίου λαοῦ. Ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κων-
στακιουπόλεως. Τόμ. Η' (1873—1874) σ. 407 ἀρ. 15.

⁴ Π. Παπαζαφειρόπουλος, ἐνθ' ἀνωτέρῳ, σ. 88, ἀριθ.
ΜΖ', στιχ. 7, 8, 9, 12, 18, 22.

⁵ Essai de grammaire historique sur le changement de λ en φ devant consonnes en Grec ancien, médiéval et moderne par Jean Psichari. Extrait des Mémoires Orientaux. — Congrès de 1905 (Publiés par l' École Nationale des langues Orientales vivantes) Paris 1905

⁶ Π. Παπαζαφειρόπουλος, ἐνθ' ἀνωτέρῳ, σελ. 134,
ἀριθ. ΡΙ' στιχ. 4, 6, 9.

⁷ Karl Krummbacher: Ein vulgärgriechischer Weiberspiegel. München 1905, σ. 371, 394 (στιχ. 608) 422.

⁸ Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου Ἀρκαδικοῦ γλωσσαρίου τοῦ κ.
Ἀποστόλου Σ. Αρβανιτοπούλου.

⁹ Προβ. Το. Εναγγελίδον: Περὶ τινῶν ἀρχαιοτάτων Βυζαντίων μονῶν ἐν Βιθυνίᾳ «Σωτήρ». Τόμ. ΙΒ' (1889) σ. 157.

¹⁰ Σκαλόπιον Δ. τοῦ Βυζαντίου: Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς
Ἑλληνικῆς Διαλέκτου... Ἐν Ἀθήναις 1835, σ. 37,
46, 61.

¹¹ Ἐκδοσις Βόνης τόμ. 1, σ. 473.

νὶγλ Φιλιππίδου καὶ Γοηγορίου Κωνσταντᾶ¹,
καθὼς καὶ εἰς ἐπιγραφὰς καὶ σημειώματα τῆς
Τουρκοκρατίας². Οὕτω δὲ Γόλος καλεῖται καὶ
τώρα ὑπὸ τῶν χωρικῶν³.

Ως πρὸς δὲ τὸ γλέπω πρέπει νὰ σημειωθῇ
ἱδιαιτέρως ὅτι ἵσως ἥτο ἐν χρήσει καὶ ὑπὸ τῶν
ἀρχαίων, καθ' ὃσον δὲ Πίνδαρος⁴ μεταχειρίζεται
τὸν τύπον γλέφαρον = βλέφαρον.

Περὶ δὲ τοῦ πληθυντικοῦ τῆς λέξεως ὅρος,
ὅστις ἀπαντᾶ ἐν στιχ. 4, λόγου τυχόντος, ἃς ση-
μειωθῇ ὅτι δὲν εἶναι ἄχρηστος εἰς τὴν δημοτι-
κήν μας γλῶσσαν. Π. χ. «Ορη τὰ ἑψηλὰ» πα-
ροιμιώδης ἔκφρασις λεγομένη ἐπὶ τῶν παρανο-
ούντων ἡμᾶς. Ιδίως συνεκφέρεται μὲ τὸ βοννά.
Π. Χ. Εἰς τὸ ἔδρων τὸ λεγόμενον διὰ τὴν χάλα-
ζαν ἀπαντᾶ διατίχος:

σὲ δοῃ σὲ βοννά σ' ἔρημα λαγγάδια

νὰ πέσῃ δηλ. τὸ χαλάζι.

Γνωστότατον εἶναι, ἐν Πελοποννήσῳ τουλά-
χιστον, τὸ δημοτικὸν ἄσμα:

Πῆρα τὰ δοῃ σκούζοντας καὶ τὰ βοννά φωτίζοντας
μὴν εῦρω τὴν ἀγάπη μου, τὴν ἀγαπητικά μου.

Ἐπειτα ἡ φράσις δοῃ καὶ βοννά ἀπαντᾶ εἰς
τὰ ἔξης Μανιάτικα μυρολόγια⁵:

Λυπητερὰ λυπητερὰ θέλω νὰ ξεψυχήσω
καὶ κράξω δοῃ καὶ βοννά νὰ τὰποχαιρετίσω.

Κλαψετε δοῃ καὶ βοννά κλησίες καὶ μονα-
[σήρια,

γιὰ τοῦτο τάμοιρο κορμὶ πονχάδηκε στὰ ξένα.

Πουλάκι είχα στὸ κλονβὶ καὶ τίσειχα ἡμερωμένο
τὸ τάιζα τὴν ζάχαρη τὸ πότικα τὸ μόσχο,
κι' ἀπὸ τὸν μάσχον τὸν πολὺν κι' ἀπὸ τὴν μυ-
ρωδιά τον

¹ Γεωγραφία νεωτερικὴ ἐρανισθεῖσα ἀπὸ διαρόδους
συγγραφέων παρὰ Δανῆς ιερομονάχου καὶ Γεργορίου
λειδοδιάκονου τῶν Δημητριέων. Νῦν πρῶτον τύποις
ἐκδοθεῖσα... Τόμος πρῶτος... Ἐν Βιέννη 1892 κ. έ.

² Ζωσιμᾶ Εσφιγμενίτον: Ήμερολόγιον ἡ «Φήμη»
τοῦ ἔτους 1887. Ἐν Βάρλω 1887, σ. 158. — Ν. Ι.
Μάγνητος: Περιήγησης ἡ τοπογραφία τῆς Θεσσαλίας
καὶ Θετταλικῆς Μαγνησίας... Ἐν Ἀθήναις 1860, σ.
66, κλ. κλ.

³ Ζωσιμᾶ Εσφιγμενίτον ἐνθ' ἀνωτέρῳ, σ. 110 —
Προβ. Το. Εναγγελίδον: Περὶ τινῶν ἀρχαιοτάτων
Βυζαντίων μονῶν ἐν Βιθυνίᾳ «Σωτήρ». Τόμ. ΙΒ' (1889) σ. 157.

⁴ Ολυμπιάδων Γ', 21. Πινθίων Α', 15, Δ', 216, Θ' 43.
Ισθμίων Η', 99.

⁵ Σπ. Π. Ραζέλου, ἐνθ' ἀνωτέρῳ, σ. 19, 37, 39. Μό-
νον τὴν δρυογραφίαν τῶν στίχων αὐτῶν διώρθωσα ἐν
μέρει, ὡς πρὸς δὲ τὴν φωνητικὴν ἀφῆκα αὐτὰ ἀπα-
ράλλακτα ὡς ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς μακαρίτιδος Στ. Π.
Ραζέλου.

μοῦ σκαπαδαλίσθη τὸ κλονβὶ καὶ μοῦφυγε τάηδονι
πῆρα τὰ δοῃ σκούζοντας καὶ τὰ βοννά φωτίζοντα.

Τέλος εἰς τὰ ἔξης Μακεδονικὰ τραγούδια:

— Πονσαν πονλί μ' τόσον καιρό,

Σὲ καρτερούσ' σὰν τὸ τρελλό;

— Ήμαν στὰ δοῃ στὰ βοννά

μέσα στὰ κρούσταλα νερά¹.

Ἐρα μικρὸ Τουρκόπουλο, τὸ βασιλεῖ ἀγγόνι,
μὰ Ρωμοπούλα ἀγάπησε καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.

Τὴν θέλει, δὲν τὸν θέλει

Παίρνει τὰ δοῃ διπροστά καὶ τὰ βοννά πὸ πίσω².

Ο ἐνικός: δος ἀπαντᾶ, καθ' ὃσον γνωρίζω,
μόνον εἰς «τὸ τραούν τοῦ Διενῆ», τὸ διοποῖον
ἐδημοσίευσεν διαπρεπῆς φιλόλογος καὶ καλὸς
φίλος κ. Σίμος Μενάρδος³.

Πά' κ' ηδρὰ

Ἡ ἴδεα τοῦ Χάρου καβαλλάρη εἶναι συνηθεστάτη εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν.

Αρχιστράτηγος δὲ ἡ Ἀστράτηγος εἶναι διποῖς ὅχι μόνον κατὰ τὸν θρύλους κρατεῖ εἰς τὴν δεξιὰν σπάθην, ἀλλ’ οὕτω εἰκονίζεται καὶ εἰς τὰς εἰσόδους, νιργήκας, τέμπλα κλπ. τῶν ναῶν. Πολλάκις δὲ οἱ ἀγιογράφοι, τῶν παλαιοτέρων μάλιστα χρόνων, εἰκονίζουν αὐτὸν φέροντα διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς εἰλητάριον, ἐφ’ οὗ οἱ στίχοι:

Σπωθῆφόρος ἵσταμαι πρόδε τῆς πύλης,
βλέπων ἥλαρον τὰς τρίβους εἰσιόντας
τοὺς δὲ κακοὺς ἀποκτείνων τῷ ξίφει¹.

Καὶ ἡ «Ἐρμηνεία τῶν ζωγράφων ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωγραφίαν», ἡ ἀποδιδομένη εἰς τὸν ἐκ Φουνδά τῶν Ἀγράφων Διονύσιον ἰερομόναχον Ἀθωνίτην τὸν ΙΕ' αἰῶνος λέγει: «ἔσωθεν δὲ τῆς πύλης τὸν γαοῦ πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος γράψων τὸν ἀρχιστράτηγον τὸν Κυρίον Μιχαὴλ φέροντα σπάθην καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἐν ἥ ταῦτα:

Θεοῦ στρατηγὸς εἰμὶ τὴν σπάθην φέρων
καὶ τοὺς ἐνταῦθα εἰσιόντας ἐν φόβῳ
φρονδῶ, προμαχῶ, ὑπερομαχῶ καὶ σκέπω.
Τοὺς δὲ καρδίᾳ ρυπαρῶ εἰσιόντας,
πικρῶς ἐπέτιμον ἐν τῇ φορμαίᾳ τῆδε.

Καὶ δύο ἄλλα ἐπιγράμματα εἰς τὸν Ἀρχιγέλον Μιχαὴλ ἀναφέρει ἡ Ἐρμηνεία τῶν Ζωγράφων:

Ἐφιππον δρᾶτέ με οἱ προσιόντες,
δίστομον κατέχοντα[ς] χειρὶ ρομφαίαν,
στίρη βαρβάρων ἐκδιώκω καὶ πλήττω.
Ἐμοῦ δὲ γαοῦ ὑπάρχει Θεὸς μέγας
τὸ[γρ. καὶ] δεινὸν αὐτῷ δστις βονηθῆ πρᾶξαι
πατάξω τοῦτον τῇ φορμαίᾳ ἐν τάχει.

Ἐτερον εἰς τὸν αὐτὸν:

Βροτοὶ βλέποντες τὸ ξῖφος τεταμένον
ὅσοι βέβηλοι καὶ ράθυμοι τὸν τρόπον
συσταλεῖτε πρὸς μετάνοιαν τάχει.
Εἴδε μὴ προφανήσητε τῇ θείᾳ πύλῃ.

¹ Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο φέρεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τὸν δόποιον ἀνήγειρεν εἰς Χρύσαφα τῆς Λακεδαιμονίου δὲ Καμαροῦ τὸ ἐπικλητὸν Συηνδράκος, ἵστορης δὲ ὁ ἐκ Ναυπλίου Γεώργιος Μόσχος, τῷ 1620.

ἔγῳ γάρ δὲ πρὸν παλαιᾶς προσιάτης
τάντης δὲ ἐτάχθη τῆς νέας Ἐδέμ φύλαξ¹.

Τὸ πρῶτον ἐκ τούτων τίθεται δταν δὲ Ἀρχιγέλος παρίσταται ἔφιππος.

G'

Βούνα τὸν Ἀσπροπόταμον μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια!
Χιόνια μον νὰ μὴ λνώσετε ὡς ποὺ νάρθοντε

[τάλλα,
τ' εἰν' ἀρρωστος δὲ Διγενῆς βαριὰ γιὰ νὰ πεθάνῃ.
Καὶ τῶμαθαν τρεῖς φίλοι του καὶ οἱ τρεῖς καλοὶ¹
τοῦ φίλοι
τοῦ φέρονταν ἀντίψυχο γιὰ νὰ μὴ βγῆ ἡ ψυχὴ του.

Καὶ πλέον οὐ. Μάτην προσεπάθει νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν ἐπομένους στίχους ὁ γηραιὸς πολύσαρκος Ἐλωνίτης καλόγηρος, δὲ δοποῖς μοῦ ἀπίγγειλε— ἔπειτα ἀπὸ ἐπιμόνους παρακλήσεις καὶ διασαφηνίσεις περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς συλλογῆς τῶν δημοτικῶν ὁσμάτων— τοὺς ἀνωτέρους πέντε στίχους.

Μάτην. Ἡ λήθη συνεῖχεν ἀδιασπάστως τὴν ψυχήν του.

«Τὸ τραγούδι λέει — προσέθηκε — γιὰ κάπιοιν κοσμαγατημένον ἀρχοντα τῆς Τσακωνιᾶς ποὺ λεγότανε Διγενῆς καὶ ἔξοσε στὰ χούνια ποὺ εἴχαμε ἐμεῖς τὴν Πόλη. Αὐτός, παϊδί μου, κάποτε ἀρρώστησε βαριά, τοῦ θανάτα. Γιατροὶ καὶ ντετόροι τὸν ἀπέλπισαν καὶ οἱ γεδικοί του τὸν περιμένανε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ ἐψυχήσῃ. Μὰ πάνω στὸ χαροπάλεμα νάσου ἔνας φίλος του ἀφ' τὸ Μυστρᾶ — Χριστιανὸς καὶ εὐλαβῆς ἀνθρώπος — φέρνει καὶ ποτίζει τὸ χαροπατημένονε τάντιψυχο καὶ κάνει μὲ συντριβὴ καρδίας παρακλήσεις στὴν Παναγία μας τῆς Ἐλωνας. Σὲ λίγο ή Παρθένα ἔκανε τὸ θάμα της. Τάντιψυχο ἔδωκε στὸ μισοπεθαμένονέ ζωὴ καὶ βρήκεν δὲ ἀρχοντας τέλεια τὴν ὑγεία του. Καὶ τὸ θάμα διαλαλήθηκε καὶ τὸ τραγούδι». — «Ανοστα καλογηρικὰ διηγήματα, συγκεχυμένα καὶ ἀνυπόστατα. Ο ἀμάθης, θρησκοληπτος καὶ κοιλιόδουλος καλόγηρος οὗτε κάνει εἴχεν ἀκούσει τὸ ὄνομα τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, οὗτε ἐνδιεφέρετο βεβαίως νὰ τὸ μάθη.

Τὸ ἀλληλές εἶναι δτι ἐν Τσακωνιᾷ ὑπάρχει ἀρχοντικὴ οἰκογένεια φερώνυμος τοῦ ἐθνικοῦ

¹ Ἐρμηνεία τῶν ζωγράφων Εκδοσις Β' ὑπὸ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885, σ. 252, 263 κ. ἔ.

μας ἥρωος τῶν μέσων αἰώνων, δπως ὀνεῦρον καὶ βαπτιστικὸν ὄνομα: Διγενῆς¹. Μὲ τὴν πάροδον δὲ τῶν γενεῶν δὲ Διγενῆς Ἀκρίτας ἐν Κυνουρίᾳ συνεσχετίσθη μὲ τὸ ἐπώνυμον τῆς προμηνυμονευθεῖσης οἰκογενείας καθ' ὃν τρόπον ἐν Φιγαλεικῇ δὲ εἰς τὸ τραγούδι τῆς κακῆς μάνιας Ἀγριόγιαννης² ἐταυτίσθη εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ μὲ τὸν ἐκ Μάτεση τῆς Ἀνδριτσαίνης διμώνυμον κλέφτην τοῦ ΙΗ' τελευτῶντος καὶ ΙΘ' ἀρχομένου αἰῶνος³.

Οἱ ἀνωτέρω πέντε στίχοι προφανῶς ἀνήκουν εἰς Ἀκριτικὸν δεινῶς παρεφθαρμένον τραγούδι, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς μνείας τοῦ ὀνόματος τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν στίχων 4-5, οἱ δοποῖς τιματάσις μητανδίς φέρονται εἰς πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου. Παράβαλε προχείρως:

¹ Νίκον Α. Βέη: Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐπομένους στίχους ὁ γηραιὸς πολύσαρκος Ἐλωνίτης καλόγηρος, δὲ δοποῖς μοῦ ἀπίγγειλε— ἔπειτα ἀπὸ ἐπιμόνους παρακλήσεις καὶ διασαφηνίσεις περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς συλλογῆς τῶν δημοτικῶν ὁσμάτων— τοὺς ἀνωτέρους πέντε στίχους.

² Νίκον Α. Βέη: Ἀρκαδικὰ γλωσσικὰ μνημεῖα . . . σ. 262, ἀρ. 16.

³ Αὐτόθι, σ. 264 κ. ἔ.

Ψυχομαχάει δὲ Διγενῆς καὶ γῆς ἀνατρομάζει¹. Τὸ μάθανε τρεῖς φίλοι του, τρεῖς μπιστεμένοι².
Γιόλοι³.
Κιόνας τοῦ φέρνει κρύο νερό, δὲ ἄλλος ἀφράτο⁴.
[μόσκο,
δ τρίτος τὸν ἀντίψυχο νὰ μὴ ψυχομαχήσῃ⁵.
.

Οἱ δὲ πρῶτοι στίχοι εἶναι στερεότυποι εἰς πολλὰ νεώτερα δημοτικὰ τραγούδια, ὡς εἰς τὸ τοῦ Στουρνάρη (κατὰ τὰ 1710)² καὶ τοῦ Τσέλιου, τοῦ δοποῖου τραγούδιοῦ διαφόρους παρακλαγάς κατεχώρησα εἰς τὰ ὑπὲρ έμοι πέρουσιν ὑποβληθέντα εἰς τὸν Β' διαγωνισμὸν τῆς ἐν Αθήναις Γλωσσικῆς Εταιρείας καὶ βραβευθέντα ὑπὲρ αὐτῆς: «Ἀρκαδικὰ γλωσσικὰ σύλλεκτα ἐξ ἐγγράφων μνημείων».

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

¹ Σπ. Ζαμπελίου: Ἀσματα δημοτικὰ τῆς Ελλάδος. Εν Κερκύρᾳ 1852, σ. 700, ἀρ. 135. — Πρβλ. Α. Passow, ἐνθ ἀνωτέρω, σ. 371 κ. ἔ. ἀρ. CCCCXCI,

² É Legrand: Recueil de chansons populaires Grecques . . . Εν Παρισίοις 1874, σ. 82 ἀρ. 54.

Η ΚΛΕΙΣΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ¹ ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΣΙΒΙΔΗ

ΠΕΝΘΗ

Στήν Κυρία Ιονία Δ. Σαχτούρη.

ΦΥΛΛΑ ΧΕΙΝΟΠΩΡΟΥ

Απόψε, φύλλα μου χλωμά και μελαγχολικά,
Καθώς άπο τὰ κλώνα σας ξεφεύγετ' ἔνα ἔνα,
Καὶ πέφτετε τόσο βαρειά και τόσο τραγικά,
Μοιάζετε μὲ τὰ μάταια φτερά τὰ πληγωμένα..

ΒΡΟΧΗ

Πέφτεις ἀπόψε σιγαλά, λυπητερά, δὲ πέφτεις,
Χεινοποριάτικη βροχή, δίχως βοή, ἀστραπή,
Νὰ σὲ μισῶ περδότερο, γιατὶ ἀπ' τὴν φύση υλέρτεις,
Σὰν ἀπὸ μιὰ περήφανη καρδιά, τὴν σιωπή.

ΚΑΘΡΕΦΤΙΣΜΑ

Βρυσοῦλα, δὲν παράσκηνψα νὰ δροσιστῶ ἀπὸ σένα,
Μονάχα παραμέρισα τὰ φύλλα τὰ ξερά,
Μαρτυρικὸ στεφάνι της νὰ τὰ φορέσῃ, ωμένα!
Καθρεφτισμένη ἡ θλίψη μου, στὰ κρύα σου νερά.

ΤΟ ΒΑΖΟ

Ξέφυγε ἀπὸ τὸ χέρι μου τὸ ἀτίμητο γναλί,
Κι' ἀπὸ τὸ βάζο τόμορφο τίποτε πλιά δὲ μένει,
Ακόμα μήτε ἡ θύμηση, γιατὶ ἔμοιαζε πολὺ¹
Μὲ τὴ δική μου τὴν ζωή, τὴν κατασυντριμμένη.

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Η ΜΑΟΥΤΑ

— Πῶ πῶ πῶ! γοῦ!! ἀ πᾶ πᾶ! Τεῖν' αὐτό;
Τί γλέπω; Κύρι' ἔλένοσ!

Εἶχεν ἀνακαθίσει ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς στρωμνῆς της ἡ μικρὰ τὸ Μοσκαδό, ἡ κόρη τῆς Σοφιᾶς τῆς φουρνάρισσας· καὶ συνῆπτε τὰς χεῖρας, ἀνατείνουσα ἔξαλλον τὸ δῆμα πρὸς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς κανδήλας, τὸ δόπιον ἐφώτιζε μίαν Παναγίαν παλαιὰν ματρισμένην, καὶ ἔνα "Αγιον Χαράλαμπον", μικρὸν ἀσημωμένον εἰκόνισμα· καὶ τὸ στόμα τῆς ἔξεπεμπεν ἀλλεπάλληλα τ' ἀντέρω ἐπιφωνήματα. Ἡτον μεσάνυχτα περασμένα· πρὸ μικροῦ εἶχαν λαλῆσει τὰ δρονίδια.

— Γοῦ γοῦ! πᾶ πᾶ πᾶ! Κάμε, Θέ μου, ἔλεος! Πῶς τὴν τραβοῦν! πῶς τὴν ἀρπάχνουν! πῶς τὴν φορτώνον, Θέ μου! τί φορτωμα εἰν' αὐτό; Νά, τὴν Μαούτα βλέπω, ἀπάν' στὸ σπίτι, τὴν κυρά μας. Καὶ τὴν φορτώνουν κάσσες, παληγοσάνιδα, τούτρες, κόσκινα, ταψιά. . . Κοσκινοῦ ἔγεινες, Μαούτα; . . . Γιατὶ τὴν φορτώνουν ἔτι; καὶ τὴν τραβοῦν, καὶ τὴν σπρώχνουν ἐμπρός. "Ἐλεος! ἔλεος! Νά καὶ μιὰ σκαφίδα, καὶ δυὸ κόφες γεμάτες στάχη! . . . ἄ! κ' ἔνα στατῆρι; Τί τὸ θέλουν, τάχα, τὸ στατῆρι, γιὰ νὰ ζυγιάσουν τὴς ἀμαρτίες της; Ἐμπρός, ἐμπρός, ἀπ' τὰ κεραμίδια ψηλά! Νά, ἄγγελος Κυρίου μὲ τὰ φτερά γαλάζια, καταγάλανα, χρυσᾶ. Νά καὶ τ' Ἀραπάκια . . . ἔνα σωρὸ ἀνθρωπάκια μαῦρα, γυφτόπουλα μικρά, σὰ νυχτερίδες, ἀπλώνουν τὰ χέρια τους, μὲ τὰ φτερά κολλημένα . . . τὴν ψυχή της ἀρπάχνουν! . . . "Ἐλεος, Θέ μου, ἔλεος!

Ἡ Ξενούλα, ἡ μεγαλειτέρα ἀδελφὴ τῆς Μοσκαδώς, ήτις ἐκοιμάτο εἰς τὸ πλάγιο της, ἔξυπνησε, τρίβουσα τὰ δῆματα, ἀνεσηκώθη δίλγον ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου· ἔβλεπε μετ' οἴκου τὰ φαινόμενα τῆς ἐκστατικῆς αὐτῆς ὑποβασίας, κ' ἐπετίμα αὐστηρῶς τὴν ἀδελφήν της.

— Τί ἔπαθες πάλε, Μοσκαδό; Πέσε κοιμήσου, ήσυχασε. . . ἀλαφοσκιωτῇ εἶσαι, καῦμένη!

Τὸ Μοσκαδό, χώρις νὰ δεῖξῃ διτὶ ηκουσε τὴν ἀδελφήν της, ἔηκολούθησε νὰ ἔξαγγέλλῃ μεγαλοφώνως τὴν ὀπτασίαν της.

— Πῶ πῶ πῶ! . . . δῶς κ' ἔνα μουλάρι βαρυφορτωμένο τῆς φορτώνουν ἀπάνω σ' τὴν πλάτη της! . . . Τεῖν' αὐτὸ ποῦ βλέπω; Σὲ καλό σου, θειά Μαούτα! . . . Κόσκινα, παληγοκασσέλες, παληγοσάνιδα, δυὸ σκαφίδες, μιὰ φλάσκα, ἔνα στατῆρι, δυὸ κόφες, ἔνα ταψί, κ' ἔνα

διλάκερο μουλάρι, μὲ δυὸ θεώρατα σακκιά πατημένα, διλόγεμα! Εἶσαστε Χριστιανοί;

Συνέσφιγξε τὰς χεῖρας, ἔκαμε κίνημα εἰς τὰ δπίσω, κ' ἐπέφερε:

— Πῶς τὰ σηκώνει!

Εἶτα ἀνέπεσεν εἰς τὸ προσκέφαλόν της, διέλυσε τὰς χεῖρας, ἔκαμε τὸ σημείον τοῦ Σταυροῦ, ἔκλεισε τὰ δῆματα, καὶ μὲ ήσυχωτέραν φωνήν, δῶς νὰ ἐσχολίαζε τὴν ίδιαν ὀπτασίαν της, ἥ δῶς νὰ ηδομήνευε τὴν υποβολήν ἀλλου, ἀριστού, δύνος, ἔηκοκούθησε:

— Τὰ δόσα ἀποχτοῦμε, τάκους, τάφινουμε δῆλα δῆδω δύτας θὰ φύγουμε . . . Τὰ δόσα κλέφτουμε, μόνον ἔκεινα παίρνουμε μαζί μας, ἀκούς. . . Μᾶς τὰ φορτώνουν στὴ δράχη, στὴν τραχηλιά μας, γύρω στὸν λαιμὸν μας τὰ κρεμοῦν. Μᾶς πομπεύουν ἔκει ποῦ θὺ πάμε, τάκους!

Καὶ μὲ τὴν χεῖρα ἐψηλάφησε μῆχανικῶς τὸν λαιμὸν της, διώδιωσε κ' ἐκόμβωσε τὴν τραχηλιά της· δῶς νὰ ηθελε νὰ βεβαιωθῇ ἀν δ' ίδιος λαιμός της ἥτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τοιαῦτα βάρη, δύοια ἔλεγεν.

Εἶτα εὐθὺς ἀπεκοιμήθη.

Τὴν ἀλλην ἡμέραν ἐκηδεύετο ἡ κυρά Μαγούτα, χήρα, πεντηκοντοῦτις γυνή. Αὕτη ὑπῆρξε καλὴ οἰκοκυρά, μὲ πολλὰ ὑπάρχοντα, καὶ τῆς ἔκαμαν καλὴν κηδείαν. Ἡ Σοφιὰ μὲ τὰς δυὸ θυγατέρας της, πτωχὴ γυνὴ κολλῶσα τὸν φούρνον, ἀπ' διλύγου καιροῦ εἶχε μετοικήσει εἰς τὴν γειτονιάν. Εἶχεν ὑπανδρεύει τὴν μεγάλην κόρην της, δοῦσα δῶς προϊκα τὴν μικρὰν οἰκίαν της, εἰς τὴν Ἐπάνω Ἐνοοίαν, καὶ δὲν εἶχε πλέον καλύβην νὰ στεγασθῇ. Ὁδεν ἐλθοῦσα ἐκατοίκησεν εἰς τὸν μικρὸν οἰκίσκον, τὸν χρηματίσαντα ἵσως πρόφην δρυιθῶνα (εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἀκμῆς τῆς οἰκίας), κεύμενον δρυισθεν τοῦ φούρνου, ἐντὸς τῆς μεγάλης ἀνηφορικῆς αὐλῆς, ἔχουσις τριάντα σκαλοπάτια, δύο σπιλιάδων τὸ ψύρι, μαρμάρινα.

Ἔτοι η μόνη φουρνάρισσα ήτις εἶχε κάμει «στὰ χέρια της», τῆς κυρά Μαγούτας. Αὕτη εἶχε κτίσει διδύμους φούρνους πρὸ δύο ἑταῖν, ἐντὸς χαλάσματος τῆς αὐλῆς, πρὸς τὰ κάτω, ἀλλ' εἰς διλύγον καιρὸν εἶχεν ἀλλάξει πέντε φουρνάρισσες. Κατόπιν δι φούρνος ἔμεινεν ἀργός, δι' ἔλλειψιν γυναικῶς προθυμιμούμενης ν' ἀναλάβῃ τὸ ψύρι. Τέλος ενδρέθη ἡ Σοφιά, ήτις ἥτο

μαλακή γυνή, καὶ «ἀπόμονη», ἀπὸ δὲ πάλιν μαχαλᾶν, μὴ γνωρίζουσα καλῶς τῆς γειτονιᾶς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα ἡ πτωχὴ χήρα, ἐπειδὴ εἶχε προικίσει ἀρτίως, ως εἰπομέν, τὴν κόρην τῆς εὑρίσκετο πρὸς τὸ παρόν ἀνέστιος. Αὕτη ἔλθοῦσα ἀνέλαβε τὴν διακονίαν τοῦ φούρουν.

Εἶχε κάμει πολλὰ οἰκονομιὰ ἡ Μαγούτα, καὶ μάλιστα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου τῆς. Εἶχε κτίσει ταλιάργα, ἥτοι ἔλαιοτριβεῖον, μύλους, πατητήρια, ληνοὺς καὶ καμίνους ὁραῖς καὶ οἰνοπνεύματος. Εἶχεν ἀγρούς, ἀμπέλους καὶ ἔλαιων. Εἰς μίαν ἀνεψιάν τῆς χήραν διοικώς, ἔλεγε: «Τώρα ποῦ πέθαναν οἱ ἄνδρες μας, Μαργαρώ, τώρα πρέπει νὰ κάμουμε νοικοκυριά, γιὰ νὰ φανοῦμε!» Η Μαργαρώ ἀπλοϊκὴ καὶ μετριόφρων νέα, ἀπήντα. «Τί λές, θειά, τί λές; Δὲν εἴμαι ἄξια!»

Η γραῖα Δεσποινοῦ, ἡ μήτηρ τῆς Μαργαρώς, ἥτις κατήγετο ἀπὸ ίστορικὴν οἰκογένειαν μιᾶς τῶν ἐνδόξων νήσων, βλέπουσα τὴν πολλὴν οἰκονομοσύνην καὶ ἀπληστίαν τῆς συννυφάδας τῆς, ἐξίστατο καὶ ἀνέκραζεν ἀκούσιως, ἐνθυμουμένη τὸ παλαιὸν ἐπιφάνημα τῶν συμπατριωτῶν τῆς: «Μάνα μου, διάβολε!

Ο Γεῶργος τοῦ Δημητροῦ, παλαιὸς ναυτικός, πολλὰ παθὼν καὶ πολλὰ ἵδων εἰς τὴν ζωήν του, ἀναπολῶν τὸν καιρὸν ἐκείνον, δύπτε ὁ πενθερὸς τῆς Μαγούτας, εἰς τὰ Κριμαϊκά, πλοίαρχος μεγάλου βροικίου, εἶχε φέρει, ως ἔλεγον, τὰ τάλλαρα μὲ τῆς κόφρες ἀπὸ ἔννα ταξίδι ἔως τὴν Αζοφικήν, καὶ εἶχε κτίσει τὴν πάλαι ἑπερήφανον αὐτὴν οἰκίαν μὲ τὰ εἰκοσιενέα σκαλοπάτια τὰ μαρμάρινα τῆς ἀνωφεροῦς αὐλῆς, στήβοντα τότε, ἔλεγεν εἰς κύκλον φύλων του.

— Τί λέτε, βρὲ παιδιά; . . . ἀπὸ καμιὰ μεριὰ δὲ γέρω Μαγοῦς, μὲ τὴν μπαστούνα του. . . ἀν ἡτον νὰ ἔρθῃ πίσω, ἀπὸ τὸν τάφον. . . καὶ νᾶβλεπε τῆς τόσες προκομμάδες, καὶ τὰ ὁρακάζανα, καὶ τῆς φουρνάρισσες, καὶ τὰ πλυστειὰ καὶ τῆς γίδες. . . Θὺ τάκανε δὲ πάλιν θάλασσα, ἦ δῆ;

Ως τόσον τὰ πράγματα τῆς Μαγούτας ἐπρόκοπτον μεγάλως. Αἱ γειτόνισσες ἔλεγον: «εἶχε καζαντίσει τὸν ἄνδρα τῆς, ἐκαζάντισε τὴν κόρην τῆς καὶ τὸν γαμβρὸν τῆς, τώρα δουλεύει γιὰ νὰ καζαντίσῃ ταγγόνια τῆς». «Ἄλλαι πάλιν ἀνεκάλουν τὴν παροιμίαν, ὅτι «τὰ καλὰ συναγμένα», κτλ., καθὼς καὶ τὴν ἄλλην: «Κατὰ μάνα, κατὰ κύρη». . . Τῷ δόντι δὲ γάμβρος τὸν δποῖον εἶχε κάμει εἰς τὴν μοναχοκόρην τῆς, ἡτο καλὸς οἰκονόμος, καὶ εἶχε σπεύσει μετὰ τὸν θάνατον

τοῦ πενθεροῦ νὰ ἐνοικιάσῃ τὴν προικών οἰκίαν τοῦ ὡς καζάρμαν, διὰ νὰ πέρνῃ ἀφιβόλην ἐνοίκιον, ἀπὸ τὴν κοινῶς καλουμένην «Ψωροκώσταιναν». Ἡτο δὲ ἀνθρωπος μὲ μόνιμον θέσιν, ἀνώτερος ὑπάλληλος. Μόνον ὅτι εἶχε φάγει εἰς τὰ χαρτιὰ, δύως ἔλεγαν, δλην τὴν μετρητὴν προΐκα, χιλιάδας τινὰς δραχμῶν.

Η Ξενούλα, ἡ δευτερότοκος τῆς Σοφιᾶς, κόρη 17 ἑτῶν, δὲν ἡρώησε τὴν ἀδελφήν της ἀν ἐνθυμεῖτο δὲ πάλιν ὅτι ἔβλεπε τὴν περιασμένην νύκτα. Συνέβη ἄλλως νὰ ἐκπνεύσῃ ἡ ἰδιοτήτια τοῦ φούρον, δπον ἐθήτευν αὐταὶ μετὰ τῆς μητρός των, ως ἔγγιστα τὴν ἰδίαν ὠρὰν δπον ἔβλεπε τὸ δραμά της ἡ μικρὰ δεκαπεντοῦτις, τὸ Μουκαδώ. Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν μετὰ τὴν κηδείαν ἐπῆγεν ἡ Ξενούλα διὰ νὰ ἀγοράσῃ δλίγας ἔλαιας ἀπὸ τὸ γειτονικὸν μικρὸν μαγαζεῖον, καὶ ἤκουσε τὸ Μαγδαλνώ, ἥτις διετήρει τὸ μαγαζεῖον ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ συζύγου της (ὅ σύζυγος τῆς Μαγδαλνῶς ἡτο ἐμπορος ἀμφίβιος, τῆς ἔηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἐταξίδευε μὲ τὴν βρατσέραν του, ἐκόμιζεν ἄλευρα, μαλλιά, καὶ διάφορα τρόφιμα) ἤκουσε τὴν ἐργαστηριάρισσαν νὰ συνομιλῇ μὲ ἄλλες γειτονίσσες καὶ νὰ διηγήσται:

— Ἀκριβὴ ὡς τόσο, ἡ μακαρίτισσα· κι' ὅ, τι ἔβαζε στὸ χεράκι της, τῶσφιγγε, καλά. . . Λένε πῶς εἶχε βάλει στοίχημα μιὰ φορὰ μὲ τὸν ἀδελφό της, ποῦ ἡτον δυνατὸς πολύ, ἔνας σκιᾶς ὃς ἐκεὶ ἐπάνω, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ τῆς ἀνοίξῃ τὸ χέρι της. . . Μὰ δι' τι ἔβαζε στὰ νήκια, ὡς τόσο, δὲν τὸ ἀφινε, κι' δι' τι ἀδραχνε, δὲν τῆς ἔφειγε. . . Κι' ἀν τῆς ἐπεφτε στὴν πλώρη τίποτε, κ' εἶχε κι' αὐτὴ τ' δμοιο, τὸ ξένο τῆς ἐφαίνετο καλλίτερο ἀπὸ τὸ δικό της, καὶ τὸ ἔκανε ἀλλαξία. . . κι' δι' τι εἰδος τῆς ἔδινες δανεικό, δὲν ἐνθυμεῖτο ποτὲ νὰ στὸ δώσῃ πίσω. . . Μιὰ φορὰ ἡτον Πρωτομαϊά, καὶ μοῦ ἐγύρεψε δανεική μία φλάσκα, γιὰ νὰ βάλῃ μέσα κρασί, ποῦ ἡθελε νὰ πάγη μὲ τὸν ἄνδρα της στὴν ἔξοχη νὰ γλενιήσουν. Περνοῦν ἡμέρες, δὲν μου δίνει τὴν φλάσκα πίσω. «Ἐτυχε νὰ τὴν χρειαστῶ, τῆς τὴν ἔγύρεψα. Μοῦ ἀπήντησε, κόπτηκε τὸ λουρὶ, ἡθελε νὰ τὸ φτειάσῃ, καὶ θὰ μοῦ τὴν ἔδινε. . . Περνοῦν δυὸς βδομάδες, τῆς τὸ θυμῖζω πάλι, μοῦ λέγει δὲν ἔφτειασε ἀκόμη τὸ λουρί. . . » Ας εἶνε, εἶπα, δός μου την δπως εἶνε, καὶ τὸ διορθώνω ἔγω τὸ λουρί. . . Αμέσως τώρα, εἶπε, θὰ μοῦ τὴν στελλῃ. . . μὰ δὲν μοῦ

τὴν ἔστειλε. . . Πάλι, τῆς τὴν ξαναγυρεύω. . . Μπᾶ! κύτταξε, εἶπε, ἔχασα τὸ ράδιο τὸν θάπων νὰ σοῦ τὴν φέρω. . . Καρτερῶς ἀκόμα νὰ μοῦ τὴν φέρῃ! . . . Στὸ πλυσταρείο, μιὰ μέρα, εἶχα μιὰ κάσσα δική μου, δλοκαίνουργη. . . Ἐρχεται κι' αὐτή, μὲ τὴν γυναίκα τὴν παραπάίδα της (ποῦ ἐπαραπονεῖτο πῶς δὲν τὴν ἔχόρταινε φωμή, ἐνῶ κείνη πάλι ἔλεγε πῶς τὴν ἄφινε νηστική) ἔρχονται νὰ πλύνουν εἶχα μιὰ κάσσα σκεβρωμένη, σάπια, παμπάλαια. . . Πέρνει τὴν δική μου τὴν κάσσα, καὶ σοῦρβα, καὶ δὲν θυμούμαι τι τὸ άλλο, ἀπὸ τὸ κτῆμα της, πέρα, στὸν Πλατανιά. Μοῦ σακάτεψε τὸ ζω, πιστεύει. . . Τὰ πέντε φορτώματα ἥθελε, ἀν ἡτον τρόπος, νὰ τὰ κάμη τρία, τὰ ἔξη τέσσερα (νὰ δά, ἡ παροιμία!) Στὸ γαϊδούρι ἐγύρεψε νὰ βάλῃ μουλαρίσιο φόρτωμα, στὸ μουλάρι, καμηλίσιο. . . Επατούσε τὰ σύκα, μὲ χέρια καὶ μὲ ποδάρια, δως πῶς νὰ τὰ βγάλῃ ἔσακι, μέσ' τὰ τσουβάλια, κ' ἐγύριζε κ' ἐκύτταξε πίσω της, μὴ τὴν ἔβλεπα: 108 δκάδες τὸ φόρτωμα, δυόμισυ ὅρες δρόμο. μοῦ γονάτισε, μοῦ μισέρεψε τὸ ζω. πολὺ ταμαχιάρα, Θεός σχωρέστην!

— Τῆς Παρασκευῶς τῆς Νταρνταγίτσας τῆς ἐκράτησ' ἔνα κόσκινο ποῦ τῆς ἐγύρεψε δανεικό . . . καὶ τῆς Ματώς τῆς Χαβίναινας, πάει τὸ στατήριο της, ποῦ τῆς τὸ εἶχε γυρέψει γιὰ νὰ ζυγίασῃ κάτι τι.

Τὴν ἰδίαν ἐσπερινὴν ὥραν, διήρχετο πλη-

σίον τοῦ μαγαζίου ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ ἀγῶγι τῆς ἡμέρας ὁ γέρο - Κοντονίκος μὲ τὸν ἡμίονόν του. «Εσταμάτησε τὸ ζων του, κ' ἐστάθη νὰ μοῦ τὴν φέρῃ! . . . Στὸ πλυσταρείο, μιὰ μέρα, εἶχα μιὰ κάσσα δική μου, δλοκαίνουργη. . .

— Σχωρέθηκε ἡ κυρά Μαούτα; Ζωὶ σὲ λόγου σας. . . Νιτερεσσάδα ώστόσο Σπολύ, γυφτισσα, Θεός σχωρέστην! . . . Μιὰ φορά, μὲ εἶχε πάρει νὰ τῆς κουβάλησω καμπόσα φορτώματα ξηρὰ σῆκα, καὶ σοῦρβα, καὶ δὲν θυμούμαι τι τὸ άλλο, ἀπὸ τὸ κτῆμα της, πέρα, στὸν Πλατανιά. Μοῦ σακάτεψε τὸ ζω, πιστεύει; . . . Τὰ πέντε φορτώματα ἥθελε, ἀν ἡτον τρόπος, νὰ τὰ κάμη τρία, τὰ ἔξη τέσσερα (νὰ δά, ἡ παροιμία!) Στὸ γαϊδούρι ἐγύρεψε νὰ βάλῃ μουλαρίσιο φόρτωμα, στὸ μουλάρι, καμηλίσιο. . . Επατούσε τὰ σύκα, μὲ χέρια καὶ μὲ ποδάρια, δως πῶς νὰ τὰ βγάλῃ ἔσακι, μέσ' τὰ τσουβάλια, κ' ἐγύριζε κ' ἐκύτταξε πίσω της, μὴ τὴν ἔβλεπα: 108 δκάδες τὸ φόρτωμα, δυόμισυ ὅρες δρόμο. μοῦ γονάτισε, μοῦ μισέρεψε τὸ ζω. πολὺ ταμαχιάρα, Θεός σχωρέστην!

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΜΕΣΗ ΜΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Α νέγνωσα χθές, ὅτι ἐπιτροπὴ ἐκ τῆς Φυσιοδιφικῆς Ἐταιρείας παρεκάλεσε τὸν κ. πρωθυπουργὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰ γυμνάσια μας τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας. «Ἀρίστη ἡ ίδεα. Αλλ' ἄρα γε αὐτὸν μόνον νείπει ἀπὸ τὰ γυμνάσια μας, διὰ νὰ γίνονται τέλεια; Η μέση μας ἐκπαίδευσις ἐν γένει νοοεῖ, ως δλοι γνωρίζουν, καὶ νοοεῖ πολλὰς μία δμως, ἡ κυριωτάτη, νομίζω, εἶναι, δι' την πανταχοῦ τοῦ λοιποῦ πεπολιτισμένου κόσμου διότι μὲ τὰς νέας ίδεας ἔγιναν καὶ νέα συστήματα μέσης ἐκπαίδευσεως καὶ τὸ σπουδαιότερον, διηγρέθη αὐτὴ εἰς διαφόρους τύπους, παύσασα ἀπὸ τὸν νὰ ἔχῃ μίαν μόνον, τὴν παλαιάν, κλασικὴν μορφήν, παρ' ἡμῖν ἔξακολουθεῖ ἀκόμη τὸ σύστημα τὸ πρὸ 70 ή 80 ἑταν ισχύον ἐν Ευρώπῃ τοῦ ἑνὸς τύπου τοῦ σχολείου τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως. Εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν χώραν ἐν τούτοις τῶν κλασικῶν σπουδῶν, ἔχει ἀπὸ ἑταν πολλῶν διαιρεθεῖ η μέση ἐκπαίδευσις εἰς τρεῖς δλους τύπους, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς σημερινῆς γερμανικῆς κοι-

δρων καὶ τῆς ἐν γένει γλώσσης των) ἔχει ἀποκλεισθῆ, διδάσκεται δὲ μόνον ἡ λατινική, ἀντὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν διδάσκονται ἄλλα νεώτερα μαθήματα. Τέλος, ἐν τῷ μᾶλλον νεωτερίζοντι τύπῳ, τῷ τῶν «Oberrealschulen», οὗτε ἡ μία οὕτε ἡ ἄλλη τῶν κλασικῶν γλώσσῶν καὶ σπουδῶν διδάσκεται, τούναντίον ὅμως ἐν ἐκτάσει πολλῇ τὰ μαθηματικά καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι. Ἐξ αὐτῶν παράγεται τὸ διὰ τὰς τεχνικὰς σχολάς, μέσας τε καὶ ἀνωτέρας, ὑλικὸν, καὶ ἔπειτα οἱ χημικοὶ, μηχανικοὶ, φυσικοὶ, ἀστρονόμοι, μαθηματικοὶ κτλ. τῆς Γερμανίας.—Τὴν Γερμανίαν ἐμμιμήθη πρὸ δὲ διάγων ἐτῶν καὶ ἡ Γαλλία καὶ μάλιστα κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου (1902), τὸ ἀρδην μεταρρυθμίσαν τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν τῆς Γαλλίας,¹ διαιροῦνται τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως εἰς τέσσαρας δλας κατηγορίας, αἱ δοποὶ δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ἀριστα διὰ τῶν ἔξης λέξεων: α' τύπος: Ἐλληνικὰ καὶ Λατινικὰ (δηλαδὴ ταῦτα ὡς κύρια μαθήματα), β' τύπος: Λατινικὰ καὶ Νέαι γλώσσαι, γ' τύπος: Λατινικὰ καὶ «Sciences» (δηλ. μαθηματικαὶ καὶ φυσιοδιφικαὶ κτλ. ἐπιστῆμαι), δ' τύπος: Νέαι γλώσσαι καὶ «Sciences».—Ο α' τύπος λοιπὸν εἶναι τὸ παλαιὸν προϊστορικὸν κλασικὸν γυμνασίον, δ' β' καὶ δ' γ' ἀποβάλλον τὰ ἑλληνικὰ, διατηροῦν ὅμως τὴν λατινικὴν (ὡς μητέρα τῆς γαλλικῆς γλώσσης), καὶ δ' μὲν β', ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν, ἀντικαθιστᾶ τὰς νέας διεθνεῖς γλώσσας, τὴν ἀγγλικὴν, τὴν γερμανικὴν κτλ., ὥστε δύναται νὰ ὀνομασθῇ «ἡμικλασικὸς γλωσσικὸς» τύπος, δὲ δὲ γ' ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν εἰσάγει τὰς «Sciences» δύναται λοιπὸν νὰ κληθῇ «ἡμικλασικὸς φυσιοδιφικὸς» τύπος. Τέλος δὲ ὁ μᾶλλον νεωτερίζων ἀποβάλλει ἀμφοτέρας τὰς κλασικὰς γλώσσας καὶ διδάσκει νέας γλώσσας καὶ φυσικομαθηματικά: ἃς τον καλέσωμεν «νεωτεριστικὸν» τύπον.—Ημεῖς δὲ τὶ κάμνομεν εἰς τὴν πατρίδα μας, τὴν χρειαζομένην νέας γλώσσας, φυσικὰς ἐπιστήμας, μαθηματικά, νέας ἰδέας, νέαν ζωήν; ἔξακολουθοῦμεν νὰ ἔχωμεν τὰ γυμνάσια μας ΟΔΔΑ ἐνὸς καὶ μόνον τύπου, τοῦ μᾶλλον πεπαλαιωμένου, καὶ δὲν ἔννοοῦμεν, δτι, ἐκτὸς τῆς παραμελήσεως τῶν νέων γλώσσων—τῶν ἐν Καρδούσιορα παρ' ἡμῖν εὐρισκούμενων—καὶ τῶν μαθηματικῶν, φυσιοδιφικῶν καὶ φυσιογραφικῶν μαθημάτων: τῆς βάσεως τῆς ὑλικῆς εὐημερίας παντὸς ἔθνους, —οὕτε καν

¹ Βλέπε Plan d' études et programmes d' enseignement dans les lycées et collèges de garçons, Paris, Delalain frères, 1903

ριζομένων. Χρειαζόμεθα τοῦλάχιστον 5 δημοσίας ἐμπορογαντικάς σχολάς—δὲν ἔχομεν καμίαν—ἄλλας 5-6 ἐμπορικάς καὶ πολλὰς ἄλλας γεωργικάς, δασονομικάς, ξυλουργικάς, βιομηχανικάς κτλ., ἀνευ τῶν δοποίων τὸ ἔθνος θὰ μένῃ πτωχόν, πτωχότατον καὶ θὰ κακοδαιμονήῃ. Οπως εἰς τὸν ἀνθρώπινον δργανισμὸν χρειάζεται ἀρμονικὴ λειτουργία δλων τῶν μελῶν, οὕτω καὶ εἰς ἐν κράτος ἀπαιτεῖται ἐναρμόνιος διαίρεσις τῆς ἐργασίας τῆς τε ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς κανδλας τὰς διευθύνσεις: ἀς ἔχωμεν καὶ κλασικὰ γυμνάσια, ἄλλα καὶ φυσιοδιφικά, καὶ νὰ ἔχωμεν καὶ σχολὰς τεχνικὰς, δηλ. βιομηχανίαν, χρήμα, ζωήν. Ἐνῷ τώρα ὁ δλος ἐκπαιδευτικὸς δργανισμός μας πάσχει ὑδροκεφαλίαν, καλλιεργεῖ σχεδὸν μόνον τὰς νεκρὰς γλώσσας. Τίς θὰ εἶναι ἡ ἀναλογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολῶν ἐκάστου τύπου, βεβαίως οὕτε εὔκολον, οὕτε ἔργον ἐμοῦ εἶναι νὰ δρίσω τώρα ἐδῶ. Πρόκειται ἄλλως τε πρὸς τὸ παρὸν νὰ γίνη μόνον ἡ ἀρχὴ, ἡ μᾶλλον νὰ δεχθῇ τὸ κράτος ἴδεαν, ἡ δοπία, παρ' δλας τὰς ἀντιδράσεις, ὁρίμασε πλέον, νομίζω, ἀρκεῖ. Όπως δήποτε εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίζωνται ταῦτα καὶ θάττον ἡ βράδιον θὰ νικήσῃ ἡ ἀλήθεια καὶ τῶν πραγμάτων ἡ φράδα. —Ἐν σχέσει μὲ τὴν αἴτησιν περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς χημείας εἰς τὰ γυμνάσια ἐπενδύμονυν κ' ἐγὼ νὰ ὑπομνήσω τὸν κ. πρωθυπουργόν, δτι, ἐνῷ ἄλλοτε καὶ παρ' ἡμῖν ἐδιδάσκετο ἡ γεωργαρφία καὶ εἰς τὰ γυμνάσια—ώς πανταχοῦ τοῦ κόσμου γίνεται —ἀγνοῶ ἀπὸ ποιον, πρὸ ἐτῶν πολλῶν, κατηργήμην καὶ τώρα η δλη ὑπὸ τοῦ κράτους παρεχομένη γεωργαρφικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τοὺς Ἑλληνας περιοδεῖται εἰς τὴν ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ καὶ μόνῳ διδασκαλίᾳ ἐνὸς συντομωτάτου βιβλιαρίου γεωργαρφίας! Σημειωτέον δέ, δτι, πλεῖστα μέρη τῆς γεωργαρφίας, π. χ. τὰ τῆς ἀστρονομικῆς γεωργαρφίας καὶ ἄλλα πολλὰ, δὲν δύνανται κανδλανονδούν ἀπὸ τοὺς ἔγκεφάλους τῶν μικρῶν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, καὶ ἀπαιτοῦν τὸ γυμνάσιον. Οὗτως ἔχειται, διατί ἡμεῖς οἱ Ἑλληνες εἰμεθα εἰς τῶν μᾶλλον ἀγεωργαρφήτων λαῶν: οὕτε εἰς τὸ πανεπιστήμιον οὕτε εἰς τὰ γυμνάσια μας διδάσκεται ἡ γεωργαρφία! Καὶ ὅμως ἄλλοτε ἐδιδάσκετο, εἰς τὰ γυμνάσια τοῦλάχιστον. Ἀλλά, φαίνεται, μᾶς ἡτο περιπτε.

Συνιὰ Κορινθίας ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ
20 Σεπτ. 05. καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΕΡΕΝΤΙΑ

Ἐκνοιάρχει ἡ σχολὴ τῶν Παρνασσιστῶν εἰς τὴν Γαλλίαν ὅτε ἐνεφανίσθησαν τὰ «Τρόπαια» τοῦ Ἐρεντιά. Ἡ ἐμφάνισίς των κυριολεκτικῶν ὑχμαλώτισε τοὺς ἐραστὰς τῆς κλασικῆς ὡραιότητος, διότι ἔφθανον εἰς στιγμὴν ὅπου δὲ μὲν Οὐγγὰ δὲν ἐμεσονδάνει πλέον εἰς τὸν δρίζοντα, δὲ δὲ συμβολισμὸς δὲν είχεν διαπετέσσει ἀκόμη τὰς πτέρυγάς του. Ἡτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν δοποίαν δο Λουΐ Μενάρ οὗθιζε τοὺς νέους εἰς τοὺς ἀρχαίους πολιτισμοὺς καὶ δὲ Λεκόντ Ντελίλ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ γαλλικοῦ Παρνασσοῦ τοὺς ἐδίδασκε τὴν θεωρίαν τοῦ Σπινόζα περὶ ἀναπαραστάσεως δλων τῶν πραγμάτων ὑπὸ τὸν τύπον τῆς αἰωνιότητος. Ὁ ὑποκειμενισμὸς τῶν δομιαντικῶν ἐξέπνεε καὶ δὲ τοικειμενισμὸς μὲ κάποιαν πνοὴν νεοκλασικισμὸν ἐνεφανίζετο δλόκορμος.

Τοιουτορόπως τὸ αἰσθημα ἐτίθετο εἰς κατωτέρων μοῖραν καὶ ἐποιτογραφεῖτο ἡ συμβούλη τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου «πρέπει νὰ βιθιζώμεθα διὰ τῆς διανοίας ἐντὸς τοῦ σύμπαντος καὶ νὰ

ἐκμηδενίζωμεν τὴν προσωπικότητά μας ἐντὸς τοῦ ἀπείρου τῆς φύσεως». Ἐκτὸς τούτου καὶ διοξαίσα τοῦ Μπαμβίλ ἡ «Τέχνη διὰ τὴν Τέχνην καὶ τὴν Ωραιότητα» ἐλάμβανε δλας τὰς διαστάσεις τοῦ δόγματος, ὥστε κάθε κραυγὴ τῆς καρδίας νὰ τίθεται κάπως ὑπὸ κάθαρσιν χάροιν τῆς διανοητικῆς ποιήσεως, χωρὶς δμως νὰ γίνεται καὶ δὲ τέλεος γάμος τῆς καρδιᾶς μετὰ τοῦ νοῦ.

Θρέμμα τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων ἡτο καὶ δ' Ἐρεντιά. Ἀληθὲς τέκνον τοῦ φαινομενισμοῦ, μολονότι δὲν ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὸν Μπαμβίλ, οὕτε ἀπὸ τὸν λατρευτὸν του διδασκαλὸν καὶ φίλον Λεκόντ Ντελίλ, διότι διανοητικῶς συνεδέετο στενώτερον μὲ τὸν Ἀνδρὲ Σενιέ δως πρὸς τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀρμονίαν τοῦ στίχου.

Ο Αἰσχύλος λέγει δτι τὸ καλύτερον ποὺ ἔχουν νὰ κάμουν οἱ ποιηταί, είνε ν' ἀφιερώνουν τὰ σχέδια των εἰς τὸν χρόνον. Δὲν γνωρίζω δὲν δ

Ἐρευνιὰ κατείχετο ὑπὸ τῆς αἰφωνίας αὐτῆς σκέψεως τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ ὅταν συνέθετε τὰ σονέτα του. "Ἄν ὅμως κρίνωμεν ἐκ τῆς τελειότητος οὐτῶν, δὲν εἶνε καθόλου ἀπίθανον τοῦτο. Διύτι οὐδεὶς ἐκ τῶν Γάλλων ποιητῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ῥονσάρ καὶ τοῦ Μπελέ παρουσίασε μετὰ τοσαύτης ἀρμονίας συνθετικῆς τὸ σονέτον. Οἱ δεκατέσσαρες στίχοι εἰς τὸν ὑπέροχον καλλιτέχνην ἥρκεσαν ὅπως ἐγκλείσῃ ὁλοκλήρους κόσμους, ἐντὸς τῶν ὅποιών αἱ εἰκόνες ἢ μία μετά τὴν ἄλλην ἀντιπαρέχονται μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὡραῖαι ὡς μία πομπὴ τῶν Παναθηναίων. Τίποτε τὸ περιττὸν ἐντὸς τῶν δεκατεσσάρων στίχων, τίποτε τὸ πλεονάζον, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους μία συμμετρία ἐντελῶς ἀρχαϊκὴ ὑπενθυμίζουσα ἐν πολλοῖς τὰς μετόπας τοῦ Παρθενῶνος. Τὰ χρώματα μὲ τὰ ὅποια περιβάλλει τὰς εἰκόνας του ποῦ ἀντλεῖ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πολιτισμούς, ἔχουν ὅλην τὴν λαμπρότητα τῶν χρωμάτων τῆς φύσεως, ὅλην τὴν εὐρειαν τῆς δυνάμεως τὴν ὅποιαν ἀρέσκεται εἰς νὰ συναντᾶξε τὴν ποίησιν καὶ ἐν γένει εἰς ὅλας τὰς τέχνας τὰς πρωτισμένας νὰ δίδουν εἰς τὸν μῦθον τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς φύσεως.

‘Η τοιαύτη ποίησις ἀναμφιβόλως δὲν συγκινεῖ τὴν ψυχήν, ἐνθουσιάζει δῆμος τὸ πνεῦμα. Καὶ ὁ Ἐρεντιὰ δὲν ἦτο ὁ τραγουδιστὴς τῶν ἀνθρωπίνων συναινθημάτων. Ἔξ ίδιου συγκρασίας ἥθελε νὰ μείνῃ ἀπλούστατα ὁ ἐναρμονιστὴς τῶν ὡραίων πραγμάτων καὶ τῶν ἰστορικῶν ἀναπολήσεων. Ἔνα σπασμένον μάρμαρον, ἔνας ἐρειπωμένος ναός, ὁ στεναγμὸς ἀρχαίου τινὸς ἥρωος τὸν συνεκίνει πλειότερον ἀπὸ μίαν λύπην προσωπικήν, μολονότι ἀφίνει κάποτε ν' ἀκούσωμεν καὶ τὸν ἴδικόν του καιμόν, ἀλλ' ἐντελῶς καλλιτεχνικὸν ὅπως εἰς τὴν «Μάγισσαν» ὃπου ὑπαινίσσεται τὸν ἀδιάκοπον δρόμον του πρὸς συνάντησιν αὐτῆς τῆς αἰώνιας Ὁμορφιᾶς ποῦ ἐνέκλεισεν εἰς τὸ ἔογον του.

«Ἵαντον κι' ἀκόμα στοὺς βωμοὺς ποὺ σφιχτο-
[αγκαλιάζω
Τὴν βλέπω νὰ μὲ προσκαλῇ μ' ὀδάνουχτα τὰ
[χέοια».

* * *

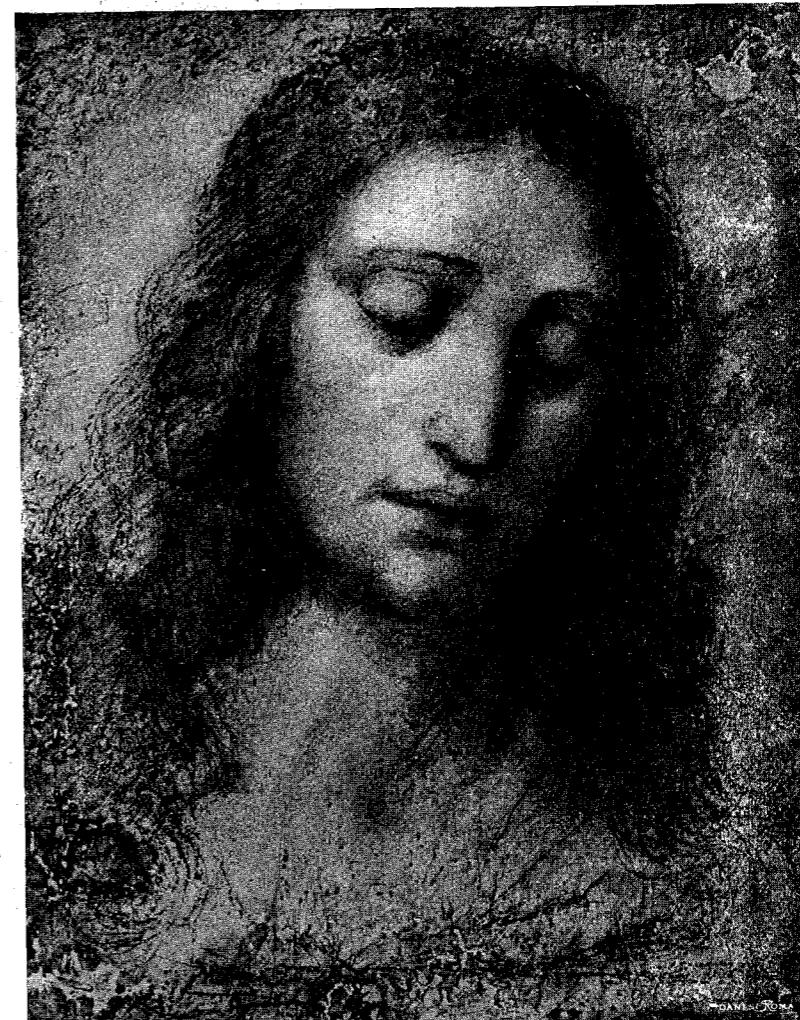
Τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν τοῦ ὑποκειμενισμοῦ ἐκ τῆς ποιήσεως ή νεωτέρᾳ αἰσθητικὴ τὴν θεωρεῖ ἐλάττωμα. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἔλλειψις ἐκ τῶν σονέτων τοῦ Ἐφεντιὰ δὲν ἡμπόδισε τὸν καλλιτέχνην νὰ μεγαλουργήσῃ. Διότι μεγαλουργεῖ

δοιητής καὶ ὅταν δὲ προκαλῇ τὴν ψυχιτὴν συγκίνησιν τοῦ ἀναγνώστου ἀλλὰ μόνον καὶ διανοητικήν. Ἀλλως τε τὸ κοινὸν ὀλίγον ἐνδιαφέρεται δι' ὅλιας αὐτὰς τὰς ψυχικὰς ή διανοητικὰς συγκινήσεις, τὰς σχετιζομένας μόνον μὲ τὴν τέχνην τοῦ ὥραίου. Καὶ τὸ κοινὸν εἶνε τὸ ἕδιον πανταχοῦ. Ὄταν δὲ ποιητής δὲν τοῦ κολακεύῃ τὴν αἰσθηματικότητά του, μένει καθ' ὀλοκληρίαν ἀδιάφορον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ κοινὸν δὲν εἶνε καμία ἀνάγκη νὰ ἔννοιῃ τὴν ποίησιν καὶ ίδιως ποῦ ἔγκειται τὸ κάλλος αὐτῆς. Ἐν τούτοις ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ, τοῦ ὄχλου, ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη τάξις ἀνθρώπων ἐνδιαφερομένη διὰ τὰς μορφὰς τὰς ὅποιας λαμβάνει ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις. Ἡ τάξις αὐτὴ ἀναζητεῖ πανταχοῦ τὸ ὥραίον εἴτε μονομερὲς εἴτε πολυσύνθετον εἶνε τοῦτο. Ὁ Ἐρεντιὰ ἔγραψε δι' αὐτὴν τὴν τάξιν τὰ σονέτα του. Τέλεια, αὐστηρὰ καὶ ἀπλᾶ, εἰς γλῶσσαν μοναδικῆς καιδαρότητος.

Ο Έρευνιὰ ἐίνε ποιητὴς μορφώσεως σπανίας, καὶ τὸ ἔργον τοι δλόκληρον φέρει τὴν σφαγῆδα τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως δλων τῶν κανόνων τῆς ὁνθμικῆς. Αἱ νέαι φάσεις τῆς τέχνης δὲν τὸν ἐτάραττον ὅπως δὲν ἐτάραττε τὴν ψυχήν του διηγύρω του κόσμου. Μὲ τὸ βλέμμα του βυθισμένον εἰς τὴν ἀφαιότητα ἐσμίλευε τοὺς στίχους του ἀδιαφορῶν διὰ τὸν δρισμὸν τοῦ Μπουαλὼ δ ὅποιος ἔξετίμα τοὺς ποιητὰς ὅταν ἐγίνοντο «γνωστοὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας». Ἡ μόδα δὲν τὸν παρέσυρε, μολονότι «τέχνη ἐίνε ἡ ἐκάστοτε μόδα» ὅπως ἔλεγεν δ Γκαΐτε. Τὸ ὄνειρον τοῦ Ἐρευνιὰ ἦτο, ὅπως τὸ βλέπομεν νὰ ἔξερχεται ἐκ τοῦ ἔργου του μεγαλοπρεπὲς καὶ θελήτικόν, ἡ ἀναδημιουργία τοῦ σονέτου τὸ δόπιον εἰσήγαγεν εἰς τὴν γαλλικὴν ποίησιν δ Ρονσάρ παραλαβών αὐτὸ ἀπὸ τὸν Δάντην καὶ τὸν Πετρόρροχην. Καὶ ἐνεκοιλπάθη τὸ είδος τοῦτο τῆς ποίησεως δχι ὅπως δ Μπωντελέρ, δ Μπαμβίλ, δ Ντελίλ, δ Μαλλαρομὲ καὶ δ Βερλαίν βραδύτερον ὡς ὅργανον διατυπώσεως μουσικοῦ αἰσθήματος. Ο Ερευνιὰ ἐν τῇ ἀναζωογονήσει αὐτοῦ τὸ ἥθελησε καὶ τὸ ἀπεδέχμη ὡς αἰσθητικὴν ἀν· γκην, ἵκανὸν νὰ περιλάβῃ ἔνα δλόκληρον κόσμον εἰ κόνων.

“Υπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δὲ ποιητὴς τῶν «Τρο-
παίων» ἀνεδείχθη δὲ μεγαλείτερος καλλιτέχνης
τοῦ σονέτου εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν καὶ θά-
ῆτο Ἰωσαφάτος καὶ ἔνας τῶν μεγαλειτέρων ποιητῶν,
ἀντὶ παραπλεύρων τῆς ἀρμονικῆς του φαντασίας
συνεβάδιζε καὶ δὲ παθητικὸς τόνος τῆς ποιητικῆς
συλλήψεως.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

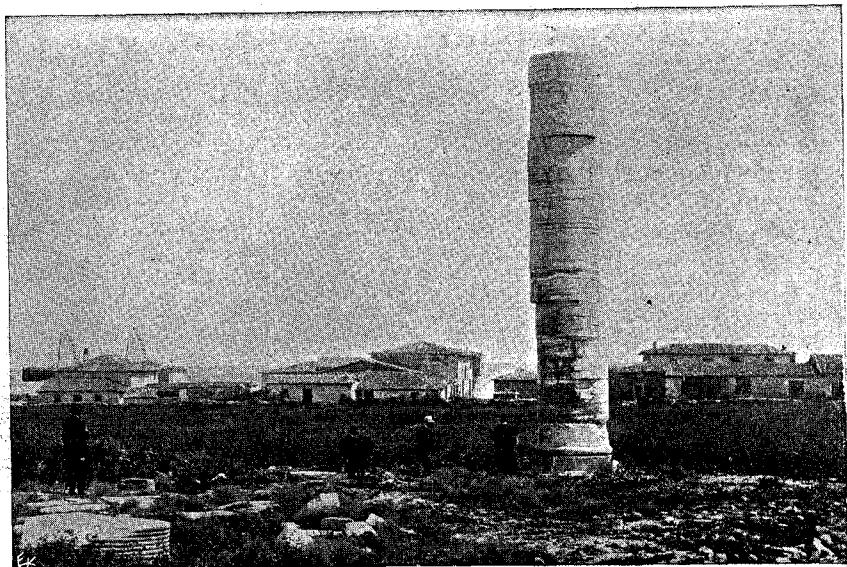
ΤΟ Β' ΑΝΑ ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΩΝ

ΣΑΜΟΣ — ΕΦΕΣΟΣ *

Τὴν ἔπομένην, ἡμέραν τοῦ Πάσχα, περὶ τὴν 10ην πρωΐνην, ἀπεβιβάζόμενα εἰς τὴν ἑτέραν τῶν δύο μεγάλων τῆς Σάμου πόλεων, τὸ Τιγάνι. Ἀπὸ τῶν ἀτμοπλοίων ἥδη ἡκούμενοι τοὺς κρότους τῶν διαφόρων ἐκπυρσοροτικῶν μηχανημάτων, δύ' δὲν οἵ καλοὶ νησιῶται ἐώδηται, κατὰ τὸ εἰωθός, τὴν Λαμπράν των, μεταξὺ δὲ τούτων προεξήχει χαλκοῦν μικύλον τηλεβόλον τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ ὅποιον εἶχον στήσει ἐπὶ τῆς προκυμαίας καὶ τὸ ὅποιον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπλήρων πυρίτιδος καὶ ἔξεκενον ἐν ἀκράτῳ ἐνθουσιασμῷ. Ἡ πόλις, λιθόστρωτος οὖσα καὶ ἐκτάκτως καθαρά, ἐποίει ἀληθῶς εὐφρόσυνον ἐντύπωσιν ἐν τῷ ἐօρτασμῷ αὐτῆς διακόσμῳ, καὶ οἱ ἔνοι κατενθουσιάσθησαν. Ἐπὶ τῆς προκυμαίας ἀνέμενεν ἡμᾶς μετὰ τῶν κατοίκων καὶ εἰς τῶν Συμβούλων τοῦ Ἡγεμόνος, ὡς καὶ ὁ Ἰδιαίτερος αὐτοῦ γραμματεύς, κατελθόντες ἵνα ὑποδεχθῶσιν ἡμᾶς, καλυνθέντος τοῦ Ἡγεμόνος νὰ παραστῇ ἐκεῖ, ὡς εἶχεν ἀναγγελθῆ. Ὁ κ. Βλιάμος, νεαρώτατος ἔτι, τὸ ἥδος δὲ σεμνὸν καὶ ἀξιοπρεπὲς ἔχων, προσεφώνησε γαλλιστὶ τοὺς ἐπισήμους ξένους, εὐχαριστήσας ἄμα ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος διὰ τὴν ἐπίσκεψιν. Μετὰ τὰς τυπικὰς ἀντιφωνήσεις διεσκορπίσθημεν ἀνὰ τὴν πόλιν περιεργαζόμενοι αὐτήν. Τὸ Τιγάνι κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας παραναλασίας πόλεως Σάμου, τὰ δὲ ἐπάκτια κολοσσιαῖα κρηπιδώματα τοῦ λιμένος αὐτῆς ἐπιδιορθωθέντα καθιστῶσι καὶ τὰ νῦν τὴν πόλιν εὐλίμενον. Ἄλλα ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως λείψανα δὲν διεσώθησαν καὶ διὰ τὸν λόγον μὲν ὅτι ἡ νέα πόλις ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς παλαιᾶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ διὰ τὸν ἐπεχειρήθησαν ποτὲ συστηματικὰς ἀνασκαφαί. Φθείρουσι δὲ οἱ κάτοικοι ἀνοικτιρμόνως πᾶν τὸ τυχαίως ἀνακαλυπτόμενον κτίριον, χρησιμοποιοῦντες τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ. Καὶ ενδίσκει τις συχνότατα πορεοριμένους εἰς τὰς δόδοις ἥ ἐντετοιχισμένους εἰς οἰκοδομάς σπονδύλους καὶ κιονόκρανα ἀρχαίων κτιρίων, ἀνευ οὐδεμιᾶς διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν. Οὕτως ἐκτὸς των τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ὃν σώζονται πύργοι τινὲς καὶ τμήματα πολλαχοῦ, τὸ μόνον ἀληθῶς ἀξιοθέατον ἀρχαῖον μνημεῖον, τῶν χρόνων πιθανώτατα τοῦ τυράννου Πολυκράτους, εἶναι ἥ ὑπόνομος σήραγξ, «τὸ ἀμ-

φίστομον δρυγμα» τὸ ὑπὸ τοῦ Μεγαρέως Εὔπαλίνου, ἀρχιτέκτονος, κατασκευασθὲν πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων εἰς τὴν πόλιν. Ὁλόκληρον δρος διετρυπήθη τότε, ἀκριβῶς δπως· τὰ σημερινὰ τοῦννελ εἰς διάστημα χιλίων περίπου μέτρων διὰ δρύγματος ὑψους καὶ πλάτους 2 ὥς ἔγγιστα μέτρων. Τάφρος δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δρύγματος βάθμους ἐνιαχοῦ 8 μέτρων ἐχοησίμενεν εἰς τὴν διοχέτευσιν τοῦ ὑδατος. Τὸ ἔργον ἥτο ἀληθῶς κολοσσαῖον καὶ ὑπὸ ἔποψιν συλλήψεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἐκτελέσεως, ἐὰν ἀναλογισθῇ τις ἰδίως τὰ ἀτελῆ σχετικῶς μηχανικὰ μέσα ἀτινα τότε διέθετον. Ἡ ἐργασία δὲ πρὸς διόρυξιν τῆς σήραγγος ταύτης ἐπεχειρήθη συγχρόνως καὶ ἀπὸ τῶν δύο αὐτῆς ἀκρων ἡστόχησεν δῆμος, ὡς φαίνεται, διὰ μέγας αὐτὸς ἐκτελεστῆς εἰς τὸν ὑπολογισμούς του, διότι κατὰ τὸ μέσον περίπου ταύτης παρατηρεῖται ἀνωμαλία τις κατὰ τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ἐπιπέδωσιν ἥτις διπωσδήποτε ἐπανωρθώθη. Εἰς τὰς ἡμέρας μας τοιοῦτο σφάλμα θὰ ἐστοίχιζεν ἀκριβῶς εἰς τὸν μηχανικὸν τῆς ἐκτελέσεως ἀγνοεῖται δῆμος ἐὰν καὶ ὁ Εὔπαλίνος διὰ τοῦτο ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ τυράννου. Ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἡμεσειαν ὧδαν τῆς πόλεως ἀπεκούσης σήραγγος, ἦν τῇ βοηθείᾳ σπερματέστων καὶ στοιχηδὸν ἐπεχειρήσαμεν, κατηνάλωσεν ἀπαντα τὸν π. μ. διαθέσιμον χρόνον ἡμῶν καὶ δὲν ἡδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πολυκράτεια, τείχη, τὰ τόσον ἐνδιαφέροντα. Εἰς τὴν πόλιν εἶχε παρασκευασθῆ ἥδη ὑπὸ τοῦ δημάρχου λαμπρὸν διὰ μινῶν πρόγευμα, διέπερ παρετέθη ἡμῖν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως ὑπὸ σκιερὰς πλατάνους.

Ἡ παροχὴ δὲ ἀφθονον σαμιακοῦ οἴνου συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀκραν ἐπιτυχίαν τοῦ συμποσίου, καθ' ὅ, μετὰ λίαν εὐκαιρον δημιλίαν τοῦ καθηγητοῦ καὶ Πολίτου, αἱ προπόσεις καὶ τὰ «οἴδα», καὶ αἱ πρὸς τοὺς φιλοξένους κατοίκους συμπαθεῖς ἐκδηλώσεις τῶν ξενιζομένων, ἐν διαφόροις ἰδιώμασι, διεδέχοντο βροχήδον ἀλλήλας. Μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὰ πλοῖα. Ἡ ἀπογευματινὴ ἥτο προωρισμένη διὰ τὸ μίαν ὧδαν τοῦ λιμένος ἀπέχον Τιγάνι. Πολλοὶ τῶν κατοίκων παρηκαλούμενοι τὴν θαλασσίαν αὐτήν ἐκδρομήν, ἐν οἷς καὶ οἱ ἐν τέλει πάντες. Ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Ήρας ὁ μέγιστος, καθ' Ἡρόδοτον, τῶν ναῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, κείμε-

Ἡραῖον Σάμου.

Ἐπανελθόντες εἰς τὰ πλοῖα ἐπεστρέψαμεν εἰς Τιγάνι, διου ἀπεβιβάσθησαν οἱ παρακολουθήσαντες ἡμᾶς ἔγχωροι. Μετ' ὀλίγον λέμβος προσήγγισεν εἰς τὰ πλοῖα φέρουσα ἐκατοντάδας τινὰς φιαλῶν ἐξαισίου οἴνου καὶ χιλιάδας τινὰς σιγαρέττων, ἀτινα ὡς δῶρον προσήνεγκεν ἥ πόλις εἰς τοὺς «σοφοὺς» ξένους. Ὁ θαυμασίος γλυκὺς Σαμιακὸς οἶνος (ἀνὰ μία φιάλη εἰς ἔκαστον ἐπιβάτην) καὶ τὰ σιγαρέττα (ἀνὰ ἔκαστον εἰς ἔκαστον), διανεμήντα τὴν ἐπιούσαν κατὰ τὴν ὧδαν τοῦ γεύματος, προσύκλεσαν ἀπεργίαστον ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀπείρους προπόσεις ὑπὲρ τῶν Σαμίων καὶ τῆς ὥραίας αὐτῶν νήσου, καθ' ὅς δὲν ἐλησμονήθη οὐδὲ αὐτὸς ὁ Πολυκράτης! Περὶ δεῖλην, μετὰ τὸν μαγικὸν περίπλουν τῆς νήσου, ἀπεβιβάζόμενα εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Βαθύν. Ἡ θέα τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ πλοίου, ἐκτεινομένης κύκλῳ περὶ τὸν λιμένα καὶ καταλυμβανούσης τὰς κλιτύας τῶν πέριξ ὑψωμάτων, εἶνε ὄντως μεγαλοπρεπής καὶ ἐπιβάλλουσα. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς ἥ πόλις, μὲ τὰς πλακοστρώτους διδύντης τῆς κομφάς νεοδημίτους οἰκίας της, τὰς λευκὰς ὡς αἱ Αθηναϊκαί, ἐμποιεῖ λίαν εὐάρεστον ἐντύπωσιν. Ιδίᾳ ἥ θαυμασία αὐτῆς προκυμαία, ἥ εὐρεῖα καὶ πλακόστρωτος, ἥ ἀπαστράπτουσα ἐκ καθαρότητος, ἥ ἔχουσά τι τὸ φαληρικόν, καθιστᾶ τὴν διαδρομήν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τερπνήν ἀκρωταρίωσεως τοῦ ἔργου, διέπερ πάντως πολλὰ ὑπόσχεται.

* «Παναθήναια» 15 Αύγ. 15 καὶ 30 Σεπτ. 15 Οκτωβ.

είνε διάγονον ὑπερβολικαῖ, διποδήποτε δύμως τὸ
ὄψις τῆς πρωτευούσης ἐκείνης δὲν δύναται ἡ νό^{τι}
προξενήσῃ αἴσθησιν ἀγαθὴν εἰς πάντα ἐπισκέ-
πτην τῶν ἀνατολικῶν πόλεων. Ἀπεβιβάσιμην
πρὸ τοῦ μεγάρου τοῦ ἡγεμόνος, περὶ τὸ διποίον
εἶχε συναθροίσθη ἀπειδός κόσμος καὶ πρὸ τοῦ
ἀνδήρου τοῦ διποίου. Ἰσταντο πάντες οἱ ἐν τέ-
λει, ἵνα ὑποδεχθῶσιν ἡμᾶς, παιανιζούσης τῆς
μουσικῆς τῆς φρουρᾶς. Οἱ ἡγεμών κ. Βιθυνὸς
μετὰ τῆς ἀξιοτίμου συζύγου του, ὑπεδέχθησαν
ἡμᾶς φιλοφρονέστατα ἐν τῇ μεγάλῃ αὐθούσῃ τοῦ
μεγάρου των, ὅπου δύμως δὲ ἐκ τῆς συγκεντρώ-
σεως τόσων ξένων συνωστισμὸς δὲν ἐπέτρεψε
τὴν μακρὰν ἡμῶν διατειβήν. Μετὰ τὴν προσ-
φορὰν τῶν ἀναψυκτικῶν χαιρετίσαντες τοὺς ὑψη-
λοὺς οἰκοδεσπότας, ἀπῆλθομεν ἵνα ἐπισκεφθῶ-
μεν τὸ μικρὸν Μουσεῖον καὶ τὰ τῆς πόλεως ἀξιο-
θέατα. Τὸ Μουσεῖον, περιλαμβάνον ἥδη ἀρχετὸν
καλὴν συλλογὴν ἀρχαίων ἀντικειμένων, προω-
ρισμένον δὲ νὰ καταστῇ ἡμέραν τινὰ σπουδαιό-
τατον διὰ τὴν μελέτην τῆς Σαμιακῆς ἴστορίας
καὶ τέχνης, ἐὰν ἐκτελεσθῶσι συστηματικαὶ ἐν τῇ
νήσῳ ἀνασκαφαί, κεῖται νῦν ἐν τῷ Γυμνασίῳ,
κατάλαμβάνον αὐτοῦ ἱκανὸν μέρος. Εὑρίσκον-
ται δύμως τὰ ἐν αὐτῷ ἀρχαῖα μνημεῖα οὕτως
ἀτάκτως τοποθετημένα καὶ ἀναμεμιγμένα μετὰ
τόσων ἄλλων, ἀσχέτων πρὸς ταῦτα ἀντικειμέ-
νων, οἷον ὁρυκτολογικῶν, φυσιολογικῶν καὶ
ζωιολογικῶν, ὅποτε χάνουσι ἐν τῷ ἀλλοτριῷ ἐκείνῳ
περιβάλλοντι πολὺ τῆς συνοχῆς αὐτῶν καὶ ἀξίας.
Ἄλλ' ἡ συλλογὴ, καὶ ἥδη καλῶς τοποθετουμένη
καὶ τακτοποιουμένη, θ' ἀποτελέσῃ ἀξιόλογον
μικρὸν ἀρχαιολ. Μουσεῖον, ἀτε περιλαμβάνοντα
διλγά τινὰ ἀρχαῖα μνημεῖα πολλοῦ ἀξία, ὡς λ. χ.
ἀρχαῖκόν τι ἄγαλμα μικρασιατικῆς τέχνης καὶ
ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον ἀττικοῦ ουδιμοῦ ἔξογον.

Μετὰ τὸ Μουσεῖον περιεπατήσαμεν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς παραλίας σχετισθέντες πρὸς πλείστους τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Δὲν παρελείψαμεν δ' ἡμεῖς οἵ "Ελλήνες νὰ ἐπισκεφθῶμεν κατ' οἶκον τὸν Σεβ. ἀρχιεπίσκοπον τῆς νῆσου, ἔξοχου μορφώσεως ἄνδρα, ὃς καὶ τὸν πρόξενον ἥμᾶν κ. Νικολαΐδην. "Ηδη νυκτὸς γενομένης ἦχισεν ἡ συνοδεία ἐπιβιβαζομένη εἰς τὰ πλοῖα, καὶ περὶ τὴν δεκάτην ἀπῆρον ταῦτα κατευμθύνθεντα, τὸ δεύτερον ἥδη, πρὸς τὰ μικρασιανὰ παράλια πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ἐφέσου. Τὴν ἐπομένην λίαν πρωῒ ἐπλέομεν ἔναντι τῆς νέας Ἐφέσου (*Scala nuova*), προσοργισθέντες βορειότερον τοῦ λιμένος τούτου καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἐφέσον, εἰς λιμενίσκον τινὰ ἔσχημον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καύστρου. Ἐκεῖθεν

οικισμού ἐν Ἀγιασλήκ καὶ ἀπώτερον ὑπὸ τῆς Σκαλανόβας. Ἡ παλαιὰ Ἐφεσος ἐπιχωσθεῖσα σὺν τῷ χρόνῳ, ἀνέθορεν ἥδη καὶ πάλιν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν ἀρχαιολόγων ἵνα ἐπιδείξῃ ἡμῖν τὴν παλαιὰν αὐτῆς εὑκλειαν. Ἀλληδῶς δὲ δὲν θὰ ἥδυνατο τις, ἀνευ τῶν ἀνασκαφιῶν πορισμάτων, νὰ φαντασθῇ ποτὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἐπὶ αἰῶνας ἀκμασάσης ἐμπορικῆς μεγαλουπόλεως.⁷ Απὸ τοῦ λιμένος ἦγε διὰ μεγαλοπρεποῦς προπύλου δόδος εὐρεῖα (ἔνδεικα μέτρων πλάτους καὶ μήκους ἡμίσεος χιλιομέτρου) πλακόστρωτος δὲ καὶ πλαισιουμένη ἔκατέρωθεν ὑπὸ στοῖν καὶ καταστημάτων, ἢ ἀρχαδιανὴ καλουμένη (ἄτε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρχαδίου οὕτω διασκευασθείσα, 395-408 μ.Χ.) πρὸς τὸ θέατρον τὸ εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ὁρώμενον. Ἡ δόδος αὐτῇ ἀνασκαφεῖσα ἥδη καλῶς διατηρουμένη δὲ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐπαρκῶς λίαν, ἐμποιεῖ πολλὴν αἰσθησιν διὰ τὸ πλάτος αὐτῆς καὶ τὴν λοιπὴν διαρρύθμισιν. Φαντάζεται τις δὲ εὐχερῶς τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐμπορικῆς αὐτῆς ὁδοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως. Τὸ εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ἐπὶ κλιτύος ἐκτεινόμενον θέατρον, τὸ ἔξηκοντα καὶ ἔξεισιάς καθισμάτων περιλαμβάνον, τὸ διὰ τὴν διάταξιν καὶ πολυτελὴ διακόσμησιν τῆς σκηνῆς αὐτοῦ (τῆς ἐπὶ Δομητιανοῦ μετασκευασθείσης) μεγαλοπρεπέστατον τῶν ἀρχαιών θεάτρων, συμπληροῦ τὸ μεγαλεῖον τῆς θέας. Παραλήλως τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐτέρᾳ εὐρεῖα ὁδὸς μὲ στοῖς ἐκατέρωθεν, καὶ ἀπώτερον τρίτη, δμοίως διεσκευασμένη, ἥγον εἰς διάφορα κέντρα τῆς πόλεως. Αἱ δύο ἀγοραὶ αὐτῆς, εἰς δύο διεστῶτα ἀπ’ ἀλλήλων σημεῖα τῆς πόλεως κείμεναι, ἡ τῆς ἐλληνικῆς ἐποχῆς καὶ ἡ τῆς φωμαϊκῆς, ἡ καὶ πολυτελέστερον διεσκευασμένη, μαρτυροῦσι τὴν εὐμάρειαν τῶν κατοίκων. Ἡ τελευταία αὐτῇ ἀποτελεῖται ἀπὸ τετράγωνον χῶρον ὑπόστεγον καὶ περιβαλλόμενον κύκλῳ ὑπὸ στοῖν, τοῦ ὅποίσου τὸ ἐμβαδὸν ἀνέρχεται εἰς 4,500 περίπου τετραγωνικά μέτρα. Ἡ στέγη αὐτῆς, ἡ ὑπὸ κιόνων συγκρατούμενη, ἥτο φυσικῶς ἔχουλή, τὸ δάπεδον δ’ ἐπιστρωμένον διὰ πλακῶν μαρμαρίνων ποικιλοχρόων. Ἡ ἐλληνιστικῶν χρόνων ἀγορὰ ἥτο καὶ τὸ τριπλάσιον τῆς φωμαϊκῆς εὐρυτέρα, ἀπλουστέρα δημοσία τὴν διακόσμησιν περιεβάλλετο ὑπὸ τείχους ὑψηλοῦ καὶ διηρεῖτο ὑπὸ κιονοστοιχῶν εἰς τρία διαμερίσματα. Τὴν πόλιν ἐκόσμουν ἀπώτερον πολυπληθῆ δημόσια κτίρια, θέραι, γυμνασία, ναοί, κορηναὶ κτλ. ὃν τὰ ἐρείπια κατάκεινται εὐδιάχριτα ἐπὶ τοῦ ἀνασκαφιμένου χώρου, καὶ τῶν διοίων τὸ μᾶλλον ἀξιοθέατον, τὸ σωζόμενον ἄλλως τε καὶ εἰς κατάστασιν ἐπιτρέπουσαν οὐ μόνον τὴν μελέτην πασῶν τῶν λεπτομερειῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν τελείαν ἀναπαράστασιν τοῦ δλου οἰκοδομήματος, εἶναι ἡ ἐσχάτως ἀνασκαφεῖσα Βιβλιοθήκη ἡ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Κέλσου ἴδιαις δαπάναις ἀνεγερθεῖσα καὶ τὸ δνομα τὸν φέροντα Τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ δέχει σχῆμα δρυμογωνίου καὶ κοσμεῖται ἔξωτερικῶς ὑπὸ προσόψεως μαρμαρίνης πολυτελεστάτης, διὰ γλυφῶν καὶ ἀναγλύπτων παραστάσεων κεκοσμημένης, εἰς δὲ ἀνήρχετο τις δι’ ἰσομήκους τῷ οἰκοδομήματι μαρμαρίνης κλίμακος ἀποληγούσης εἰς πλακόστρωτον ἄνδηρον. Ἡ πρόσωψις αὗτη, ἡ διὰ τὴν δαψίλειαν τῶν γλυφῶν αὐτῆς καὶ ποικιλίαν τῶν κοσμημάτων της, μοναδικὴ ἵσως μεταξὺ τῶν κτιρίων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, φέρει μεταξὺ τῶν θυρῶν τρεῖς νύμφας, (κόγχας) ἐν αἷς ἴδρυμένα τὸ πάκι λίσταντο τρία συμβολικῆς παραστάσεως ἀγάλματα, ὡν αἱ ἐπιγραφαὶ ἀναγινώσκονται εἰσέτι ἐπὶ τῶν βάθρων αὐτῶν «Σοφία Κέλσου», «Ἐπιστήμη Κέλσου», «Ἀρετὴ Κέλσου». Τὰ λείφαντα τῶν ἀγαλμάτων τούτων, ὡς καὶ πάντα τὰ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἀνακαλυφθέντα ἀξια λόγου κινητὰ ενδήματα μετεφέψησαν, ὡς γνωστόν, εἰς Βιέννην καὶ κοσμοῦσι τὸ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐκείνῃ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Ἄλλ’ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ οἰκοδόμημα. Τὸ ἔσωτερικὸν αὐτοῦ εἶναι ἀπλοῦν δρυμογώνιον εὐρὺν δωμάτιον, πλακόστρωτον, τὸ διποίον περιθέει κύκλῳ κτιστὸν πεζοῦλη χρήσιμον εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἐντὸς θηκῶν ἐντειχισμένων ἐναποτελειμένων βιβλίων (κυλίνδρων ἐκ παπύρου ἢ περγαμηνῆς). Ἀξία προσοχῆς, ἐν ἀλλοις, εἶναι καὶ ἡ ληφθεῖσα κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κτιρίου πρόνοια, ἵνα μὴ φθείρωνται ὑπὸ τῆς ὑγρασίας τὰ πολύτιμα ἐν αὐτῷ κατατεθειμένα συγγράμματα. Οἱ πρὸς τὸ μέρος τοῦ βράχου ἀνεγειγρέμένοι τοῖχοι τοῦ κτιρίου - διότι κεῖται τοῦτο εἰς τοὺς πρόποδας βραχώδους λόφου — εἶναι διπλοί. Μεσολαβεῖ δηλ. μεταξὺ τῶν δύο τοῦ οἰκοδομήματος διπισθίων τοίχων κενὸς χῶρος ἐνὸς περίπου μέτρου, ἐμποδίζων οὕτω τὴν ἐκ τοῦ βράχου προεοχομένην ὑγρασίαν νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸν ἐσώτερον τοίχον ἐπὶ τοῦ διοίων ὑπῆρχον αἱ κυλινδροφόροι θῆκαι. Ὅπισθεν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἀνεκαλύφη πρὸ διλίγου χρόνου καὶ διάφορος τοῦ ἴδρυτοῦ τοῦ κτιρίου καὶ εὐργέτου τῆς πόλεως Κέλσου, δύναμις δὲν ἥδυνήθημεν νὰ ἰδωμεν, καθ’ δοσον οἱ ἐνεργοῦντες τὰς ἀνασκαφάς, ἀγγωστον διὰ τίνα λόγον, ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ ἐμφράξωσι τὴν θύραν αὐτοῦ καὶ τάλιν διὰ τοίχου ἐρμητικῶς.

Μετά τὴν περιπλάνησιν ἡμῶν, τὴν δίωρον διαρκέσασαν, ἀνὰ τὰ ὠραῖα ἐρείπια τῆς μικρασιατικῆς ταύτης πόλεως ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Heberdey καὶ τοῦ κ. Dörpfeld, τοῦ λεπτομερέστατα τὴν διάταξιν τοῦ θεάτρου καὶ τὰς διαφόρους ἐν αὐτῷ γενομένας κατὰ καιροὺς μεταρχυθεῖσες ἀναπτύξαντος, παρετέθη ἡμῖν ὑπὸ τεχνητήν σκιάδα πολυτελέστατον γεῦμα ἀναλόμασι τοῦ ἐν Βιέννη ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, τοῦ τὰς ἀνασκαφὰς διενεργοῦντος. Κατὰ τὸ γεῦμα πολλοὶ ἔξεφων ἥθησαν λόγοι καὶ πλεῖσται ἥκουσθησαν προπόσεις. Ο τοῦ κ. Heberdey ἦτο ὅντως ἀπολαυστικώτατος διὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὑφους καὶ τὸ χιοῦμορ. Ἀφ' οὐδὲ διηγήθη ἡμῖν τὴν ἰστορίαν τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, τὰς περιπτείας τῶν διενεργοῦντων αὐτάς, ἔνεκα τοῦ νοσώδους αλίματος τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς αὐτάς, εὐχαριστῶν ἡμᾶς ἐν τέλει διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του, κυρίως, ἀνακαλυφθέντων ἀρχαίων μνημείων, προσέθηκε χαριτολογῶν «εἶνε γνωστόν, κύριοι, εἰς πάντας τοὺς ἐπιχειρήσαντας ἀνασκαφάς, διὰ ὃσῳ εἴνε τερπνὸν τὸ νὰ ἀνακαλύψῃ τις ἀξια λόγου πράγματα, τόσῳ ἐξ ἵσου εὐχάριστον εἴνε καὶ νὰ δεῖξῃ ταῦτα εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους». Ο κ. Heberdey ἐδικαιολόγει οὕτω, φάνεται, πλαγίως καὶ τὴν μεταφορὰν τῶν πολυτίμων εὑρημάτων τῆς ἀνασκαφῆς εἰς Βιέννην, εἰς κέντρον δῆλον ὅτι «ἐνδιαφερομένων». Μετὰ τὸ γεῦμα οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν συνοδοιπόρων μετέβησαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐρειπίων (;) τοῦ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντος Ἀρτεμησίου, τοῦ περιφήμου ἐκείνου καὶ ἐνδὲ τῶν ἐπὶ τὰ θαυμάτων τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Διέβημεν στενὴν ἀτραπὸν πρὸς ἀνατολὰς διευθυνομένην καὶ βρίθουσαν τάφων καὶ ἐπιτυμβίων μνημείων, διερχομένην δὲ πλησιέστατα τῶν μεγαλοπρεπῶν προπυλαίων τοῦ Σταδίου, καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀγιασολίκη, οὗτινος πλησιέστατα ἐκείτο διερικλής ναός. Ἐκείτο! διότι δὲν δύναται τις νὰ ἴσχυρισθῇ ὅτι διακρίνει πλέον ἐκεῖ, μεθ ὅσα καὶ ἀν ἔγραφάν τελευταίως οἱ Τάιμς περὶ αὐτοῦ, τὰ ἐρείπια κάν τοῦ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου.

Λάκκος τεραστίος, πλήρης ἐλώδους λάσπης, ἐντὸς τῆς ὁποίας διακρίνονται δίλγοι δύκολιδοι καὶ μία ἔγκαταλειμμένη ἀτμαντλία, εἶνε πᾶν ὅτι ἀντικαθιστᾶ νῦν εἰς τὰ ὅμματα τοῦ ἐπισκέπτου τὸν περικαλλῆ ναόν, τὸν ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου (ἔξ ἡλιθιότητος) κατὰ τὸ 356 π. Χ. καέντα καὶ τρίτην ἥδη τότε φοράν, διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Δεινοκράτους, πολυτελέστερον ἀνε-

γέρθεντα. Οὐδὲν ὑπολείπεται ἐκεῖ πλέον ἔχνος τῶν 127 (κατὰ Πλίνιον) τὸ κτίριον περιβαλλόντων κιόνων, δῶν τινες, ὡς γνωστόν, πρὸς τὴν βάσιν ἔφερον ἀνάγλυπτον κόσμον (columnae caelatae) καὶ τῶν ὅποιων εἰς κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦτο ἔργον τοῦ Σκόπα. Τῶν κιόνων τοῦ ναοῦ μέρος, ὡς λέγεται, μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν!; πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, μέρος ἔχρησιμοποιήθη ὡς οἰκοδομήσιμος ὑλὴ ὑπὸ τῶν περιοίκων καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τουςκικῶν τζαμάρων, λείφανα δὲ τῶν ἀναγλύπτων κιόνων, ἀνευρεθέντα ὑπὸ τοῦ ἄγγλου ἀρχιτέκτονος Wood, εἰς ὃν ὁφείλεται καὶ ἡ ἀποκαλύψις τῶν ἐπεχωσμένων ἐρειπίων, μετεφέρθησαν εἰς Λονδίνον, κοσμοῦντα νῦν τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον. Ἀπας δὲ ὁ περὶ τὸν ναὸν χῶρος, ἀγορασθεὶς τότε, διατελεῖ καὶ τὰ νῦν ἔτι ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ ἐν λόγῳ Μουσείου. Ἀπόπειραι νέων ἀνασκαφῶν ἐγένοντο ἐπ' ἐσχάτων ἐκεῖ, εἰς ὃς πάντως ὁφείλεται καὶ ἡ ἔγκατάστασις τῆς περιφήμου ἀτμαντλίας, ἀνεν δύμως σπουδαίου ἀποτελέσματος. Ο ναὸς ἐξηφανίσθη ὡνδεμία δέ, ἵσως, τοῦ λοιποῦ προσπάθεια ὥστε κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς φῶς νέα ἔχνη τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ αἴγλης. Η ἐπίσκεψις τοῦ ἱερωτάτου τὸ πάλαι καὶ περιωνύμου τεμένους, τοῦ ὑπὸ τείχους περιβαλλομένου καὶ περικλείοντος ἀμα τὸν περίφημον Βαρμόν, τὸν ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους διὰ γλυφῶν κοσμηθέντα, προκαλεῖ τὰ νῦν ἀλληλὴ θλιψίν καὶ ἀπογοήτευσιν, εἰς τόπο τὸ δὲν συνέτελεσαν δίλγον καὶ οἱ ἐνεργήσαντες τὰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἀνασκαφάς. Ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς ἀνιαρᾶς ταύτης ὄδοιπορίας ὑπὸ θερμοκρασίαν πνιγησάν, ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος, διετρύψαμεν ἐπὶ ὥραν εἰσεστὶ ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς πόλεως, ὅπου πλήθος πολὺ συμπατριωτῶν ἡμῶν ἐκ Σμύρνης καὶ Σκαλανόβας εἶχε συναθροίσθη, ἐν ἐνθουσιασμῷ περικυλούντων ἡμᾶς ἰδίᾳ, τοὺς Ἐλληνας, παρ' ὃν ἐζήτουν τὰ πάντα νὰ πληροφορηθῶσι καὶ πρὸς οὓς ἔξεφραζον τὰ πατριωτικὰ αὐτῶν αἰσθήματα. Διότι ζῇ θερμὸς πάντοτε ὁ πατριωτισμὸς εἰς τὰ στήθη τῶν ὑποδούλων ἐν Τουρκίᾳ Ἐλλήνων καὶ δὲν θὰ παύσῃ νὰ ζῇ, ἐφ ὃν ὑπάρχει ἡ μικρὰ ἐλευθέρα γνώσια, πρὸς ἣν στρέφονται διηνεκῶς αἱ βλέψεις αὐτῶν καὶ οἱ πόθοι.

Εἶχεν ἥδη δύσει ὁ ἥλιος, ὅτε, διὰ τὴν αὐτῆς ὄδοι, ἐπανεκάμψαμεν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπεβιβάσθημεν εἰς τὰ πλοῖα Ἀπῆραν δὲ ταῦτα μετ' ὀλίγαν κατευθυνθέντα εἰς Πέργαμον.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΒΑΛΕΡΙΟΣ ΣΤΑΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἄγαπῶ τὸν λαόν, βδελύττομαι τοὺς καταπιστάς, ἀλλὰ θὰ μοῦ ἥτο διαρκὲς μαρτύριον νὰ ζήσω μὲ τὸν λαόν.

Δύο μόνον τρόποι ὑπάρχουν διὰ νὰ μὴν πλήξῃς ὅταν μένης ἀεργος: ἡ συντροφιὰ εὐφούς ἀνθρώπου ἢ ἔνα καλὸν βιβλίον.

Πολὺ μεγαλειτέρα εὐτυχία εἶναι ν' ἀγαπᾶς παρὰ νὰ ἀγαπᾶσαι.

Πρέπει ν' ἀπολαμβάνῃς τὸν ἑαυτόν σου ἐν τῇ μονώσει εἰς τοὺς φύλους ν' ἀποκαλύπτῃς τὰς σκέψεις σου ἀναλόγως τῆς νοημοσύνης των ἄλλως διατρέχεις τὸν κίνδυνον νὰ φανῆς ἀνωτερός των, καὶ τότε εἶσαι χαμένος ἀνθρώπος.

Μοῦ ἀρέσουν τὰ ὠραῖα τοπία. Προξενοῦν κάποτε εἰς τὴν ψυχήν μου τὴν ἴδιαν ἐντύπωσιν τὴν ὅποιαν καὶ ἔνα καλὸ δοξάρι ἐπάγω στὸ βιολί. Δημιουργοῦν τρέλα συναισθήματα, αὐξάνοντα τὴν χαράν μου καὶ καθιστοῦν ἐλαφροτέραν τὴν δυστυχίαν.

Μία διάνοια πρέπει νὰ ἔναι πέντε ἢ ἔξη βαθμοὺς ὑψηλότερα ἀπὸ τὰς ἴδεας αἱ ὅποιαι ἀπαρτίζουν τὸν νοῦν τοῦ κοινοῦ. Ἄν εἶναι κατὰ δικτῷ βαθμοὺς ὑψηλότερα, τότε εἰς τὸ κοινὸν ἐκεῖνο προξενεῖ πονοκέφαλον.

Τίποτε εἰς τὸν κόσμον δὲν μοῦ φαίνεται τόσον βλακώδες ὅσον ἢ σοβαρότης.

Καὶ ὁ σοφώτερος ἀνθρωπος, ὅταν ἀγαπᾷ, τίποτε δὲν βλέπει ὅπως πραγματικῶς εἶναι.

Ἡ θέα παντὸς ὅτι πολὺ ὠραῖον, εἰς τὴν φύσιν ἢ εἰς τὴν τέχνην, μᾶς ἐνθυμίζει μὲ τὴν ταχύτητα ἀστραπῆς τὸ πρόσωπον ποὺ ἀγαπῶμεν.

Ἐτοι ἡ ἀγάπη τοῦ ὠραίου καὶ ὁ ἔρως μοιράζονται τὴν ζωὴν.

Ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία εἰς τὸν ἔρωτα εἶναι τὸ πρῶτον σφίζουν τοῦ χειροῦ τῆς γυναικὸς ποὺ ἀγαπῶμεν.

Ἡ πρώτη ἀγάπη ἐνὸς νέου ὁ δοποῖος ἀρχίζει τὴν ζωὴν, εἶναι συνήθως ἡ ἀγάπη ἡ φιλόδοξος . . . Κατὰ τὴν δύσιν τῆς ζωῆς ἔρχεται θλιβερῶς ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἀπλοῦν καὶ τὸ ἀγνόν, ἀφοῦ ἀπελπισθῶμεν ἀπὸ τὸ ὑψηλόν. Μεταξὺ τῶν δύο εὐρίσκεται ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη, ἡ ὅποια μόνον πρὸς ἑαυτὸν τένεται.

Οἱ μεγάλοι ἀνθρωποι δμοιάζουν τὸν ἀετόνδοσον περισσότερον ἀνεβαίνουν, τόσον ὀλιγωτερον γίνονται δρατοὶ καὶ τιμωροῦνται διὰ τὸ μεγαλεῖον των μὲ τὴν μόνωσιν τῆς ψυχῆς.

Κοῦμα! Κάθε ἐπιστήμη δμοιάζει μὲ ἔνα σημεῖον τοῦ γήρατος, τοῦ ὅποιου τὸ χειρότερον σύμπτωμα εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς ἡ ὅποια δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ παθαινώμεθα καὶ νὰ κάμωμεν τρέλας διὰ τὸ τίποτε.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ μόδα εἶναι καθηκον. Εἰς τὸ Παρίσιο εἶναι ἀπόλαυσις.

Εἶναι δυστύχημα νὰ γνωρίσῃς τὴν Ἰταλικὴν καλλονήν: γίνεσαι ἀναίσθητος.

Τὸ ὑφος πρέπει νὰ ἔναι, δπως τὸ βερνίκι, διαφανές: δὲν πρέπει νὰ ἀλλοιώῃ τὰ χρώματα ἢ τὰ πράγματα καὶ τὰς σκέψεις τὰς ὅποιας καλύπτει.

Εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς ὅλας τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου αἱ ὅποιαι ἐπιδέχονται πρωτοτυπίαν, ἢ εἶναι κανεὶς κάτι ὁ ἕδιος ἢ δὲν εἶναι τίποτε.

STENDHAL

Η ΙΑΠΩΝΙΑ

’Απ’ ὅσα ἐγράψησαν περὶ τῶν Ἱαπώνων καὶ τῆς Ἱαπωνίας, τὸ πλέον ἀληθινόν, τὸ πλέον βαθὺ ἐπομένως θεωρεῖται τὸ βιβλίον τοῦ Λευκαδίου Χέρων Japan, an Attempt at Interpretation*, σελίδες παραμένου ἀπὸ τὰ καθημερινά γεγονότα αἱ ὅποιαι ἀπὸ καλύπτουν τὴν Ἱαπωνικήν ψυχὴν διαφοροῦντος τοιούτους φιλοσοφίας γράψεις. Οὐδεὶς συγγραφεὺς γράψει φιλοσοφίας της Ἱαπωνίας ἔχει αὐτῶν ἀνάφεσιν τάκτην καλλιτεχνικά καὶ τούτους ἀπολύτως εἰδίκων χαρακτῆρα, δὲν ἴπταρχουν περισσότερα τῶν εἴκοσι τὰ ὅποια νὰ ἔχουν, ἀξίαν πραγματικήν. Καὶ αὐτὸς προκύπτει ἀπὸ τῆς ἀπειρονὸς δυσκολίαν τοῦ νὰ ἤδη κανεὶς καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν ἵπτωνικήν, ὅχι τὴν φαινομενικήν. Οὔτε θὰ ἡμιτορέσῃ νὰ γραφῇ βιβλίον ἀπὸ ὅποιον νὰ ἐμηνεύῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς, καὶ νὰ ζωγραφῇ τὴν Ἱαπωνίαν ἐπωτερικῶς καὶ διέπτερικῶς. ἴστορικῶς καὶ κοινωνικῶς, ψυχολογικῶς καὶ ἐθνικῶς, πρὸν παρέλθουν πενήντα τέτη. Τὸ δέμα εἶνα τόσον εὐδύν καὶ ποικιλὸν ὥστε δὲν θὰ ἥρθε καὶ ἡ ἑρακλία διλοκλήρου γενεᾶς σοφῶν διὰ νὰ τὸ ἔξαντλήσῃ.

εσαντηλησθή». Ο Λευκάδιος Χέρων, όπως είναι γνωστόν, ήτο ελληνικής καταγωγής από πατένα Ιολανδόν όνομας ζόμενον Χέρον και από μητέρα Ελληνίδα Λευκαδιάν. Έγεννήθη το 1850 εις την Λευκάδα Ή ζωή του ήτο περιπτειώδης. Έπήγε εις την Αμερικήν όπου είχαν σύνδηση εις έναν τυπογραφείον ήτο δεκαεννέα έτῶν τότε Κατόπιν γίνεται δημοσιογράφος. Τριανταεπτά έτῶν φεύγει από την Αμερικήν και πηγαίνει εις την Μαρτινίκαν όπου μένει δύο έτη. Η π' έκει καταλήγει εις την Ιαπωνίαν όπου και μένει μέχρι του θανάτου του. Έχει έννυμφεύθη Ιαπωνίδα έζησε ως Ιάπων και έποιτογραφήθη Ιάπων ύσκο το δύναμα Γιακούμι Κουαζούμι. π. το 1891 έως το 1903 έδιδαξε εις το Αύτοκρατορικόν Πανεπιστήμιον τού Τόκιο την άγγλικη φιλολογίαν.

Τριάντα τεσσάρων ἑτῶν ἔξεδωκε τὸ πρῶτον του ἐργον. "Ἐγραψε ἐνόλῳ δεκαέξῃ τόμους, ἐκ τῶν ὅποιων δώδεκα περὶ τῆς Ἰαπωνίας.

Τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ περὶ τῆς Ἰαπωνίας, τὸ δύποιν ἀνεφέρουμεν ἐξεδόθη πέρουσα μετὰ τὸν Θάνατον τοῦ Χέρον. Ἐπρόθυμασε μόνον νὰ κάμῃ τὰς διορθώσεις. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ αὐτὸῦ δὲ Λευκαδίος Χέρον ἀποδίδει εἰδίκην σημασίαν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας ἐπὶ τοῦ ἰαπωνικοῦ θέμνους. Ηὕτως αὐτὴν ὑπάρχει παντοῦ ἀπὸ τὰ μικρότερα πράγματα τῆς καθηγειριγῆς ζωῆς ἡνὸς τὰ μεγαλείτερα ἔσχα τῆς φιλολογίας. Οἱ ἀναγνῶσται τῶν «Παναθηναίων» θὰ διαβάσουν βέβαια μὲν ἐνδιαφέρον τὰ κατεύθυντα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον τοῦ Λευκαδίου Δέοντος.

Σ. Τ. Α.

Αἱ πρῶται μου ἵπαντικαὶ ἐντυπώσεις — ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸ λευκὸν φῶς ὁφαίας ἔσοινῆς ἡμέρας — ἥσαν βέβαια δύος ὅλαι αἱ τοιούτου εἴδους ἐντυπώσεις. Ἐνθυμοῦμαι ιδιαιτέρως τὸ θαυμάσιον καὶ ἀπολαυστικὸν θέαμα, θαυμάσιον καὶ ἀπολαυστικὸν τόσον, ποῦ ποτὲ
λυχνίας ηλεκτρικάς καὶ ωαπτομηχανάς. Παντοῦ, ἐπάνω εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν κινητημάτων καὶ τὰς πινακίδας ἢ ἐπάνω εἰς τὴν ράχην τῶν διαβατῶν, παρατηρεῖτε ἀλλόκοτα κινέζικα γράμματα· καὶ ἡ μαγγανεία ὅλων αὐτῶν τῶν γραμμάτων προσδίδει εἰς τὸ θέαμα τὸν κύριον τόνον.

Καὶ ὅταν ἀκόμη γνωσίσετε πεγισσότερον τὸν φανταστικὸν αὐτὸν κόσμον, δὲν θὰ ἐλατεωθῆ καθόλου τὸ παράδοξον αἰσθήμα, τὸ δύποιον προκαλεῖ ἡ πρώτη ματιά. Γρήγορα θὰ θίδητε ὅτι κάθε πρᾶξις των είναι ἀσυνήθης: ὅτι ἡ ἐργασία

των γίνεται κατά τρόπον ἀντίθετον τῆς τῶν Εὐρωπαίων. Τὰ ἐργαλεῖα των ἔχουν ἐκπληκτικὰ σχήματα καὶ τὰ μεταχειρίζονται κατά τρόπον ἐκπληκτικόν. Ὁ σιδηρουργὸς κάθεται διπλοτόπῳ ἐμπρὸς εἰς τὸν ἄκμονά του καὶ ἐργάζεται μὲν ἐνα σφυρὶ, τὸ δοποῖον δὲ Εὐρωπαῖος θὰ ἔχειται πολλὴν ἀσκησιν διὰ νὰ ἥμπορέσῃ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ διὰ μαραγκὸς δὲν σπρώχνει ἀλλὰ σύρει τὸ πριόνι καὶ τὸ ροκάνι του, ἐπίσης παραδόξα. "Ολα τὰ πράγματα γίνονται ἀριστερά, καὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος εἶναι τὸ καλόν. Διὰ νὰ ἀνοίξετε ἡ νὰ κλείσετε μίαν κλειδωνιάν, θὰ γυρίσετε τὸ κλειδὶ ἀνάποδα. Ὁ κ. Πέρσιβαλ Λόελ εἴπε πολὺν δρθά δῖτι οἱ Ἱάπωνες διμιοῦν ἀνάποδα, διαβάζουν ἀνάποδα, γράφουν ἀνάποδα—καὶ αὐτὸν δὲν εἶναι παρὰ τὸ ἄλφα τῶν συνηθεῶν των. Ὁ τρόπος των αὐτὸς τοῦ γράφειν ἔχει τὴν ἔξελιξίν του. ἡ Ἱαπωνικὴ καλλιγραφία ἔξηγεται ἀρκετά διατί ὁ καλλιτέχνης σπρώχνει τὸν χρωστῆρα ἢ τὸ κονδῆλι του ἀντὶ νὰ τὸ σύρῃ. Ἀλλὰ διατί; ἀντὶ νὰ πλησιάσῃ τὴν κλωστὴν εἰς τὸ μάτι τῆς βελόνας, φέρονται ἡ Ἱαπωνὶς τὴν βελόναν στεραὶ μέσα, ἡ ἔννοια τοῦ ἀκανονίστον ὡς δροῦν αἰσθητικοῦ, ἡ ἀντίληψις τῶν σχημάτων καὶ ἡ τελεία καλαισθησία εἰς δόλα τὰ ἀντικείμενα, ἡ ἔννοια τῆς ἀρμονίας ἐκδηλουμένη εἰς τὰ χρωματα καὶ εἰς τὴν ἀνάμιξιν αὐτῶν,—δόλα μᾶς πείθον διτι ἡ Δύσις ἔχει πολλὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν ἀπομακρυσμένον αὐτὸν πολιτισμόν, δχι μόνον εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν καλαισθησίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς τὸ χορησμόν. Αἱ θαυμάσιαι πορσελάναι των, τὰ κεντήματά των τὰ καταπλήττοντα, τὰ μοναδικά των βερνικωμένα κομψοτεχνήματα καὶ ἄλλα ἀπὸ ἐλεφαντόδοντον ἢ ἀπὸ δρείχαλκον, τὰ ἀνοίγοντα εἰς τὴν φαντασίαν νέας ἀπόψεις, δὲν εἶναι βάρβαροι ἐπινοήσεις. "Οχι: εἶναι προϊόντα πολιτισμοῦ δὲ δοποῖς ἔφθασε, ἐντὸς τῶν δριών του, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε μόνον δὲ καλλιτέχνης ἥμπορει νὰ κρίνῃ περὶ τῆς βιομηχανίας του—πολιτισμοῦ τὸν δοποῖον θὰ ἀπεκάλουν ἀτελῆ ἔκεινοι μόνον οἱ δοποῖοι θὰ ἔδιδαν τὸ ՚διον ἐπίθετον εἰς τὸν πρὸ τριῶν γιλιεπιούδων Ἑλληνικὸν πολιτισμόν.

της ρεκονάς, φερνει η Ιαπωνίας ήν ρεκονά της πρός τὴν κλωστήν; Ἀπὸ τὰ τόσα παραδείγματα τοῦ εἰδούς τούτου, τὸ περισσότερον ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ή Ἰαπωνική ὄπλομαχική. Ὁ ὄπλομάχος ἐπιτίθεται κρατῶν τὸ ἔνφος μὲ τὰ δύο χέρια· καὶ διαν κτυπᾶ, δὲν τὸ σύρει πρός ἑαυτὸν ἀλλὰ τὸ ἀπωθεῖ, ἢ μᾶλλον προσβάλλει — καθὼς καὶ ἄλλοι ἀσιατικοὶ λαοὶ — ὅχι ὅπως μεταχειρίζομεν τὸ σπαθὶ ἀλλὰ ὅπως χρησιμοποιοῦμεν τὸ πριόνυ ἐν τούτοις παρατηρεῖτε μίαν κίνησιν πρός τὰ ἐμπόδια διαταφέρεται τὸ κτύπημα, τὴν στιγμὴν ὅπου ἡμεῖς πεομένομεν τὸ ἐναντίον.

“Ολα αυτά τὰ παράδοξα εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ μᾶς δώσουν τὴν εἰκόνα ἐνὸς λαοῦ τόσον ὀλίγον συγγενεύοντος μὲ ήμας ὅσον ζωσι οἱ κάτοικοι ἄλλου πλανήτου, διὰ νὰ μᾶς ἐμπινεύσουν τὴν σκέψιν ὅτι τὸν χωρίζει ἀπὸ ήμας κάποια φυσιολογικὴ διαφορά. Καμμία ἐν τούτοις διαφορά δὲν ὑπάρχει καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις ὑποβάλλει τὴν σκέψιν ὅτι δὲν πρόκειται τόσον περὶ ζωῆς ἐντελῶς διαφορετικῆς ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Ἀρίων, ὅσον περὶ ζωῆς ἔχουσης ἔξελιξιν νεωτέρων τῆς ἰδικῆς μας.

Διόπιστος οὐδὲ τίνεις μάς.
· Αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς αὐτῆς δὲν καταπλήττουν μόνον, ἀλλὰ καὶ θέλγουν. Ἡ λεπτὴ καὶ τελεία ἐργασία, η στερεότης τῶν ἀντικειμένων, συνδυασμένη μὲ τὸ ἔλαφρόν καὶ τὴν χάριν, ἡ ἴκανότης νὰ κατασκευάζουν ὠραιούτατα πράγματα μὲ τὰ πλέον ἀσήμαντα ἐργαλεῖα, νὰ προοδεύουν εἰς τὴν μηχανικὴν μὲ τὰ ἀπλούδοπιαδήποτε κοινὴ φράσις των, μεταφραζομένη εἰς εὐρωπαϊκὴν γλώσσαν, εἶναι κάτι ἀπελπιστικόν· η μετάφρασις τῆς ἀπλουστέρας ἀγγλικῆς φράσεως εἰς τὴν Ἱαπωνικὴν δὲν ἔχει καμμίαν ἔννοιαν διὰ τὸν Ἰάπωνα, ὁ δοποῖς δὲν ἔμαθε εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ἐὸν ἐμάνθάνετε δῆλας τὰς λέξεις τοῦ Ἱαπωνικοῦ λεξικοῦ, δὲν θὰ

σᾶς ήτο δυνατὸν νὰ γίνετε καταληπτὸς ἐνόσω δὲν σκέπτεσθε ὡς Ἰάπων — νὰ σκέπτεσθε δηλαδὴ ἀνάποδα καὶ ἀνακατωμένα, κατὰ τρόπον ἀπολύτως διαφορετικόν. Ἡ πεῖρα ἡ ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, χρησιμεύει εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης τῶν κατοίκων τοῦ Ἀρεως. Διὰ νὰ ἡμπορέσῃ κανεὶς νὰ κάμη χρήσιν τῆς Ἱαπωνικῆς ὅπως ὁ Ἰάπων, πρέπει νὰ ξαναγένηθῇ. Δυνατόν, ἔνας ἀνθρωπὸς ὁ ὅποιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἱαπωνίαν ἀπὸ γονεῖς Εὐρωπαίους, ὁ ὅποιος ὅμως ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἔμαθε Ἱαπωνικὰ, νὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτόματον αὐτὴν γνῶσιν, ἡ ὅποια μόνη θὰ τὸν ἐβοήθει νὰ προσαρμόσῃ τὸ πνεῦμα του εἰς τὸ Ἱαπωνικὸν περιβάλλον. Ὑπάρχει ἔνας Ἀγγλος ὁνο-

μαζόμενος Μπλάκ, ὁ ὅποιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἱαπωνίαν καὶ ὁ ὅποιος γνωρίζει τόσον καλὰ τὰ Ἱαπωνικὰ ὡστε ζῆι διηγούμενος ἴστορίας — χανασόκα —. Ἀλλὰ τοῦτο ἀποτελεῖ ἔξαιρεσιν... Ὡς πρὸς τὴν φιλολογικὴν γλῶσσαν, ἀρκεῖ νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι χρειάζεται κατί τερισσότερον ἀπὸ τὴν ἐκμάθησιν ὀλίγων χιλιάδων κινεζικῶν χαρακτήρων, διὰ νὰ γίνης κάτοχος αὐτῆς. Κανεὶς Εὐρωπαῖος δὲν ἥμπτρει νὰ διαβάσῃ μονοματικά μίαν σελίδα φιλολογικῆν — εἶναι ἀλήθεια ὅτι καὶ πολὺ ὀλίγοι θιαγενεῖς λόγιοι ἥμπτροιν νὰ τὸ κάμουν —. Καὶ μολονότι πολλοὶ Εὐρωπαῖοι εἶναι ἄξιοι θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἵκανότητα τὴν ὅποιαν ἔδειξαν εἰς τὸ ζῆτημα τοῦτο, κανεὶς δὲν θὰ ἥμπτροιν νὰ παρουσιάσῃ ἔνα ἔργον χωρὶς τὴν βοήθειαν ἐνὸς θιανενοῦς.

ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΘΕΟΔΩΡΑ*

Γ.

Θὰ ἦτο ἄλλως παιδαριῶδες νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς ζῆτημα, τὸ ὅποιον ἀναγκαίως ἀπομένει ἀλλού τον καὶ εἶνε καὶ σημασίας δευτερευούσης. Ἡ Θεοδώρα δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ὡς ἑταίρα, ἀλλ’ ὡς ἡγεμονίς· καὶ διὰ νὰ τὴν γνωρίσωμεν, ἔχομεν εὐτυχῶς ἄλλας πληροφορίας ἐκτὸς τῶν Ἀνεκδότων.

Εἰς τὸ δρᾶμα του Θεοδώρα ὁ Σαρδού, ἐνθυμεῖσθε, μᾶς ἔδειξε αὐτοκράτειραν ἡ ὅποια καὶ εἰς τὸν θρόνον ἀκόμη ἀπέμεινε τυχοδιώκτρια, καὶ εἰς τὴν αὐλὴν διετήρησε τὴν ἔκλυτον νεότητά της· ἡ ὅποια, ὡσάν νοσταλγοῦσα τὸν βρόβορον, ηὐχαριστεῖτο νὰ τρέχῃ εἰς τὰς ἀποκρύφους γωνίας τοῦ Ἰπποδρόμου καὶ νὰ φλυαρῇ μὲ συναδέλφους της, δλιγάτερον ἀπὸ αὐτὴν τυχηράς, παλαιάς της γνωριμίας τοῦ θεάτρου· ἡ ὅποια ἔφευγε τὴν νύκτα ἀπὸ τὸ Ιερὸν Παλάτιον καὶ ἐγύριζε τοὺς δρόμους τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἡ ὅποια ἔπιανε εἰς τὰ ἔρωτικά της δίκτυα τὸν ὀδραῖον Ἀνδρέαν· ἡ ὅποια μὴ λησμονοῦσα ὅτι ὑπῆρξεν ἑταίρα, ἀρχίζει καὶ πάλιν τὰς παλαιάς της ἀμαρτίας. Νομίζω ὅτι ἀνὴρ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ἐπανήρχετο εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν, πολὺ ὀλίγον θὰ ἐκολακεύετο ἀπὸ τὰς ἰδιότητας αὐτὰς καὶ τὴν φήμην ποὺ τὰς διεδέχθη. Θὰ διεμαρτύρετο δικαίως κατὰ τοῦ Σαρδού ὁ ὅποιος, διὰ νὰ φέρῃ τὴν λόγιν τοῦ

* «Παναθηναϊκός» 15 Οκτωβρίου.

περιορισμούς· καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια της αὐτὴς τιμῆς τῆς τὴν Θεοδώραν ἔξισον ὡς αὐτοκράτειραν καὶ ὡς γυναικα. Ἀλλ' ἐπιτέλους τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε ἀνάξιον προσοχῆς καὶ ἡ ἀμαρτωλή — ἐάν ὑπῆρξε — ἔδειξε ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη διαγωγὴν ἀξίαν θαυμασμοῦ.

Οποιαδήποτε καὶ ἀνὸτο ή καταγωγὴ της, γρήγορα ἀφωμοιώθη μὲ τὸ νέον περιβάλλον. Ἡ ἀρχὴ τῆς παρεῖχε εὐτυχίαν τὴν ὅποιαν ἥσθανετο πολὺ καὶ τὴν ἀγαποῦσε. Εἰς τὰ δωμάτια της τοῦ Ιεροῦ Παλατίου, εἰς τὸ πλούσιον ἀνάκτορον ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας, ἐπεδείκνυε μεγάλην πολυτέλειαν καὶ πολλὴν κομψότητα. Γυναικα προπάντων φιλάρεσκος καὶ ἐκλεπτυσμένη, ἐφρόντιζε διαρκῶς διὰ τὴν ὀδραιότητά της διὰ νὰ ἔχῃ πρόσωπον ἥρεμον καὶ θελητικόν, παρέτεινε ἐπὶ πολὺ τὸν ὑπνὸν ἐπερνε συχνὰ λουτρά, τὰ ὅποια διεδέχετο μακρὰ ἀνάπταυσις. Τὰ γεύματά της ἤσαν πάντοτε λεπτὰ καὶ μὲ καλαισθησίαν· δὲν ἥνχαριστείτο ἡ Θεοδώρα μὲ τὴν λιτότητα τοῦ Ιουστινιανοῦ. Ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τὴν εἶλκυεν ἡ ἔξωτερην αἴγλη τῆς βασιλείας. Ἐνῷ δὲ Ιουστινιανὸς ἦτο ἀπλοῦς, ἡ Θεοδώρα, τὴν ὅποιαν ἐθάμβωνε ἡ ἀπρόσωπος τύχη, ἥγάπα τὰς διαφόρους ἔθιμοτυπίας καὶ ἀπαιτοῦσε τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τοῦ πρωτοκόλλου. Ὁφειλον οἱ ἀνώτατοι ἀρχοντες, δταν παρουσιάζοντο ἐνώπιον της, νὰ κλίνουν τὸ μέτωπον μέχρι τοῦ ἐδάφους καὶ νὰ ἀσπασθοῦν τοὺς πόδας της· ἐπρεπε πάντοτε νὰ τὴν προσφωνοῦν Μεγαλειοτάτην· καὶ ἀπετέμπετο ὅστις ἔκαμε τὴν ἐλαχίστην παρατυπίαν. Ἡθελε προπάντων νὰ ἔχωνται συχνὰ νὰ τὴν χαιρετίζουν· καὶ ὅμως τοὺς ἀνάγκαζε νὰ περιμένουν ταπεινῶς ἔως ὅτου ἐμφανισθῇ. Καὶ κάθε πρωὶ ἔβλεπες συσσωρευμένους εἰς τὸν ἀντιθάλαμόν της, λέγει ὁ Προκόπιος, ὡς ἀγέλην δούλων, τὰ ὑψηλότερα πρόσωπα τοῦ Βυζαντίου. Ἐπεριμέναν, συχνὰ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, τὴν σειράν των νὰ γίνουν δεκτοί, καὶ προσπαθοῦσαν τεντόνοντες τὸν λαιμὸν νὰ ἐλκύσουν τὸ βλέμμα τῶν εὐνούχων, οἱ ὅποιοι ἐφύλαττον τὴν εἶσοδον τῆς αὐτοκρατορικῆς αἰθούσης. Καὶ δταν, μετὰ πολλά, παρουσιάζοντο εἰς τὴν αὐτοκράτειραν, αἱ κινήσεις των καὶ τὰ λόγια των ἥσαν κανονισμένα· ὕφειλον, μόνον νὰ ἀπαντοῦν εἰς τὰς ἔρωτησεις τῆς αὐτοκρατείρας, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπεται ποτὲ νὰ τῆς ἀποτείνουν πρώτοι τὸν λόγον. Ὄλα αὐτά, τὰ ὅποια σκανδαλίζουν πολὺ τὸν Προκόπιον, δὲν ἔχουν τίποτε τὸ παράδοξον εἰς μίαν ἀλλήν ποτε τοῦ Βυζαντίου· καὶ τὰς λεπτομερείας αὐτὰς ἀναφέρω μό-

νον, διότι δείχνουν ίδιως μὲ πόσην εὐκολίαν καὶ μὲ πόσην εὐχαρίστησιν προσαρμόζεται ἡ Θεοδώρα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς θέσεως της καὶ πρὸς τούτοις διότι ἀποδεικνύονται γυναικα, τόσον προσκολλημένη εἰς τὴν ἐθιμοτυπίαν, δὲν θὰ ἔτρεχε εἰς τὸν Ἰπποδρόμον, οὔτε θὰ κατέβαινε τόσον χαμηλὰ ὅπως εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ Σαρδού.

Δ'.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἴδωμεν εἰς τὴν Θεοδώραν, ἀπλῶς μίαν νωχελῆ αὐτοκράτειραν, θαυμιωμένην ἀπὸ τὸ ἀπρόσωπον μεγαλεῖν της. Ἡ ἀρχὴ μόνον δὲν ἦτον ἀρχετὴ δι' αὐτήν ἥθελε καὶ τὰ ἔκτὸς τῆς ἀρχῆς, καὶ μάλιστα μὲ πόσην ἰσχυρόν. Φιλόδοξος εἰς τὸ ἀκρον, ἦτο πλασμένη διὰ νὰ θέλῃ νὰ ἤναι παντοδύναμος· ψυχὴ αὐθιάρετος, θέλησις ἰσχυρὰ καὶ ἐμπαθής, χαρακτήρεσποτικὸς καὶ σκληρός. Κατεῖχε ὅμως καὶ διὰ τοῦ διδει τὴν δύναμιν, πνεῦμα σταθερὸν καὶ φωτεινόν, εὐφυΐαν, ὑφρούς εἰναρι καὶ πνευματῶδες, μὲ τὸ ὅποιον ἄλλοτε, εἰς τὴν νεότητά της, κατώρθωνε, λέγουν, νὰ κρατῇ δεσμευμένους καὶ τοὺς μᾶλλον ἐπιπολαίσους ἐραστάς της, καὶ μὲ τὴν ὅποιαν, τόρα ἀκόμη, ἔξουσίαζε τὸν Ιουστινιανόν. Καὶ εἶχε μάλιστα, πρέπει νὰ τὸ προσθέσωμεν, μερικὰς ἀρετὰς αἱ ὅποιαι καθίστων νόμιμον τὸ πάθος τῆς ἀνωτάτης ἔξουσίας: ἐνεργὸν ὑπερηφάνειαν, σταθερότητα ἀνδρικήν, θάρρος ἥρεμον, τὸ ὅποιον ἥδυνηθη ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς πλέον δυσκόλους περιστάσεις. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇται, δταν γίνεται λόγος περὶ τῆς Θεοδώρας, τὸ τρανὸν παράδειγμα τὸ ὅποιον ἔδωκε κατὰ τὴν στάσιν τοῦ δεκτοῦ. Ἡ πρωτεύουσα ἦτο ἐπαναστατημένη, τὰ ἀνάκτορα ἀπειλοῦντο· τὸ δημιουργόν της πλέον τοῦ δεκτοῦ τοῦ Βυζαντίου· — προσπαθοῦσαν τεντόνοντες τὸν λαιμὸν νὰ ἐλκύσουν τὸ βλέμμα τῶν εὐνούχων, οἱ πρωὶ τοῦ Βυζαντίου παρέστησε εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας σκηνὰς τοῦ ὀδραίου του δράματος, — πραγματικῶς ἴστορικὴν ἄλλως τε — αἱ κραυγαὶ τῆς νίκης καὶ τοῦ θανάτου ἐφθανον· ἔως τὴν αἴθουσαν δποιον δὲ Ιουστινιανός, — ἔπειτα περιστέπετο τὸν λαιμὸν τὰς λεπτομερείας στρατιώτας ποὺ τοῦ ἔμενον, δ αὐτοκράτωρ δὲν ἥλπιζε νὰ καταπάτησει τὴν επανάστασιν τοῦ Βυζαντίου τοῦ Προκόπιου, διὰ τὸν παράδειγμα τοῦ δεκτοῦ τοῦ Βυζαντίου· — προσπαθοῦσαν τεντόνοντες τὸν λαιμὸν νὰ ἐλκύσουν τὸ βλέμμα τῶν εὐνούχων, οἱ πρωὶ τοῦ Βυζαντίου παρέστησε εἰς μίαν ἀπὸ τὰς λεπτομερείας της αὐτοκρατείρας, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπεται ποτὲ νὰ τῆς ἀποτείνουν πρώτοι τὸν λόγον. Ὄλα αὐτά, τὰς λεπτομερείας της αὐτοκρατορικῆς αἰθούσης. Η ἀποθάρρυνσις ἦτο τελεία· μὲ τὰς τρεῖς χιλιάδας πιστοὺς στρατιώτας ποὺ τοῦ ἔμενον, δ αὐτοκράτωρ δὲν ἥλπιζε νὰ καταπάτησει τὴν επανάστασιν καὶ ἥσχισε νὰ φοβήται καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωήν του. Ἐν βίᾳ, διὰ τῶν κήπων ποὺ ἐφθαναν ἔως τὴν θάλασσαν, μετέφεραν τὸν αὐτοκρατορικὸν θησαυρὸν εἰς τὰ πλοῖα, δποιον θὰ κατέφευγε καὶ δ Ιουστινιανός. Ἐπρόκειτο πλέον περὶ τῆς σωτηρίας του ἄλλα

έχανε βέβαια καὶ τὸν θρόνον τὸν διποίον κατέλειπε. Εν τούτοις ὁ ἡγεμὼν δὲν ἔδισταζε πλέον, καὶ ὅλοι οἱ σύμβουλοι του, καὶ αὐτὸὶ οἱ θαρ-
χαλεώτεροι ἀξιωματικοί του, ἔδειλάσαν. Ἡ
Θεοδώρα, τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὴν κρίσιμον,
παρίστατο εἰς τὸ συμβούλιον. Δὲν εἶχε τίποτε
εἰπῆ ἔως τότε· ἔξαφνα, μέσα εἰς τὴν σιωπήν,
ῳδησμένη διὰ τὴν ἀνανδρίαν ὅλων, ὑπέμνησε
εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ εἰς τοὺς ὑπουργοὺς
τὸ καθῆκον. «Καὶ ἀν μόνον ἡ φυγὴ ἀπέμενε
διὰ τὴν σωτηρίαν μου, εἴτε, δὲν θὰ ἔφενγα.
Ἐκεῖνος ὁ διποίος ἐφόρεσε τὸ στέμμα, ὀφείλει
νὰ συναπολεσθῇ μαζὶ του. Ποτὲ δὲν θὰ ἀνα-
τείλῃ ἡ ἡμέρα, διποῦ δὲν θὰ μὲ προσαγορεύ-
σουν αὐτοκράτειραν. Ἄν θέλῃς νὰ φύγῃς, Καὶ
σαρ, καλά· Ἐχεις χρήματα, τὰ πλοῖα είνε ἔτοι-
μα, ἡ θάλασσα είνε ἀνοικτή· ἔγω θὰ μείνω.
Μοῦ ἀρέσει ἡ παλαιὰ ὄρησις, ὅτι ἡ πορφύρα εἰ-
ναι ὥραῖν σάβανον». Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ
Θεοδώρα ἔσωσε τὸν θρόνον τοῦ Ἰουστινιανοῦ
καὶ, κατὰ τὴν ὥραίαν φράσιν τοῦ Ε. Οὐδσσαί,
ἔφανη, εἰς τὸ συμβούλιον τῆς αὐτοκρατορίας,
ἀξία τῆς θέσεως τὴν διποίαν ἔως τότε κατειχεί-
χάρις ἴσως εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ αὐτοκράτορος.

Μία τοιαύτη γνωνία, είνε φανερόν, ἐπέδραισε
ἰσχυρῶς εἰς τὴν ἀναποφάσιστον πολλάκις ψυ-
χὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Μέχρι τοῦ θανάτου
τῆς Θεοδώρας, δ. Ἰουστινιανὸς ἔτρεφε, φαί-
νεται, πρὸς αὐτὴν τὸ ἀπεριώριστον πάθος μὲ τὸ
δποῖον τὸν κατέκτησε νέον. Ἡτο δι αὐτόν,
κατὰ τὴν φράσιν συγχρόνου ἴστορικοῦ, ή γλυ-
κυτέρα γοητεία. Ἡτο, δπως δ ἵδιος ἔλεγε παί-
ζων μὲ τὸ ὄνομα Θεοδώρα εἰς ἓν ἐπίσημον
ἔγγραφον, Θεοῦ δῶρον. Καὶ διηγοῦνται ὅτι ἡ
ἀνάμνησις τῆς ἥτο τόσον προσφιλῆς εἰς τὸν
αὐτοκράτορα, ὥστε πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνα-
τόν της, δταν ἥθελε νὰ δρκισθῇ ἐπισήμως, ὁρ-
κίζετο εἰς τὸ ὄνομα τῆς Θεοδώρας. Τίποτε δὲν
τῆς ἤρνηθη. Τὸ ὄνομα τῆς Θεοδώρας εἰκονίζε-
ται πλησίον τοῦ ὄνόματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ
εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τὰς χαραγμένας εἰς τὴν πρό-
σοψιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὰς πύλας
τῶν ἀκροπόλεων. Ἡ εἰκὼν τῆς είνε πάντοτε
μαζὶ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς τὰ ψη-
φιδωτὰ τοῦ ἀγίου Βιταλίου, ἀπαράλλακτα δπως
καὶ εἰς τὰ ψηφιδωτὰ ποῦ ἐπτόλιζαν τὰ διαμερί-
σματα τοῦ Ἱεροῦ Παλατίου. Εἰς τὰς αὐτοκρα-
τορικὰς βούλας εἰκονίζετο εἰς τὰ πλάγια τοῦ βα-
σιλέως, καὶ πλεῖσται πόλεις ὑπερηφανεύοντο νὰ
φέρουν τὸ ὄνομά της. Μέχρι τοῦ θανάτου τῆς
ἥτο εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν ἴσοτιμος
μὲ τὸν αὐτοκράτορα. Οἱ ἀρχοντες, οἱ ἐπίσκοποι,

οἱ στρατηγοὶ, οἱ ἔπαρχοι, ἔδιδον δρον πίστεως εἰς αὐτὴν δπως καὶ εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὥρκιζοντο ἐν δόνόματι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ λυτρωτοῦ μας καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, τῆς ἀγίας καὶ ἐνδόξου Θεοτόκου ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν τεσσάρων Ἔναγγελίων, τῶν ἀγίων ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ νὰ ὑπηρετήσουν πιστῶς τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ ἀγιωτάτους ἡγεμόνας Ἰουστινιανὸν καὶ Θεοδώραν, σύζυγον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, καὶ εἰς τὴν ἔξασκησιν τῆς ἀρχῆς τὴν δποίαν τοῖς ἀνέθετον, νὰ ἐργασθοῦν χωρὶς δόλον καὶ χωρὶς ἀπάτην πρὸς προαγωγὴν τῆς ἡγεμονείας των καὶ τῆς διοικήσεως. “Οταν ἡ Θεοδώρα ἐταξίδευε, ἤκολουθεῖτο ἀπὸ αὐτοκρατορικὴν συνοδείαν, ἀπὸ δόλοκληρον αἰὲλὴν εὐγενῶν καὶ ὑπουργῶν καὶ φρουρῶν τεσσάρων χιλιάδων στρατιωτῶν. Αἱ διαταγαί της ἤκουοντο μὲ ὑποταγὴν εἰς ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν· καὶ ὅταν ἐνίστε — συνεκρούοντο πρὸς τὰς θελήσεις τοῦ βασιλέως, ὅχι σπανίως ὑπήκουον μᾶλλον εἰς τὰς ὁδηγίας τῆς Θεοδώρας παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Οἱ ξένοι πρέσβεις ἐπίσης ἐγνώριζαν τὴν ἐπιφροήν της καὶ, διὰ νὰ κερδίσουν τὴν εὔνοιάν της, ἐπροθυμοποιοῦντο γὰρ ὑπακούσιους εἰς αὐτῆν. Όλοι ἐ

κοινωνία να πλαισιώσουν τις αυτές. Όλοι οι χρονογράφοι άναφέρουν ότι είς τὰ σπουδαιότερα ζητήματα ήτο ή συνεργάτις τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ότι ἥρχε δύον δὲ τοῦ Ἰουστινιανὸς καὶ ἵσως περισσότερον. Αὐτὸς δὲ αὐτοκράτεως τὸ ἀναφέρει κάποτε εἰς ἔνα διάταγμά του, ότι «συνεβούλευθη καὶ πάλιν τὴν σύγχρονόν του κλπ.». Ἡ Θεοδώρα ἄλλως τε τὸ ἐκήρυξτε ὑπερηφάνως: Ο αὐτοκράτωρ, ἔγραψε κάποτε, τίποτε δὲν ἀποφασίζει χωρὶς νὰ μὲ συμβουλευθῇ.

“Ολα λοιπὸν τὰ ἐκανόνισε ὅπως ἦθελε τὰ τοῦ Κράτους καὶ τὰ τῆς Ἑκκλησίας, διορίζουσα ἢ ἀπολύτουσι τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς ὑπονομούντος, ἀναβιβάζουσα ἢ καταβιβάζουσα τοὺς πατριάρχας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς πάπας τῆς Ρώμης. Μὲ τὴν ἴδιαν εὐκολίαν ἀνεβίβαζε τοὺς εἰνοούμενους τῆς καὶ ἐσύντοιβε τὴν ἰσχὺν τῶν ἀντιπάλων τῆς. Παραδειγμα δὲ τραπεζίτης Πέτρος Βαρούμης τὸν δροῖον ἔκαμε ἀρχηγὸν τῶν σωματοφυλάκων, δὲ εὐνοῦχος Ναρσῆς, τὸν δροῖον διώρισε στρατηγόν, δὲ διάκονος Βιγίλιος κατόπιν πάπας. Ἡ νοημοσύνη τῆς τὴν ἔκαμνε νὰ βλέπῃ θαυμασίως τὰς ἀνάγκας τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς καὶ αἱ παράτολμοι ἐνίστε πρᾶξεις, εἰς τὰς δροίας ἀναγνωρίζεται ἢ πρωτοβούλια τῆς, τιμοῦν ἀντὴν ὡς ἔξοχον πολιτικόν. ‘Αλλ’ ἥτο καὶ

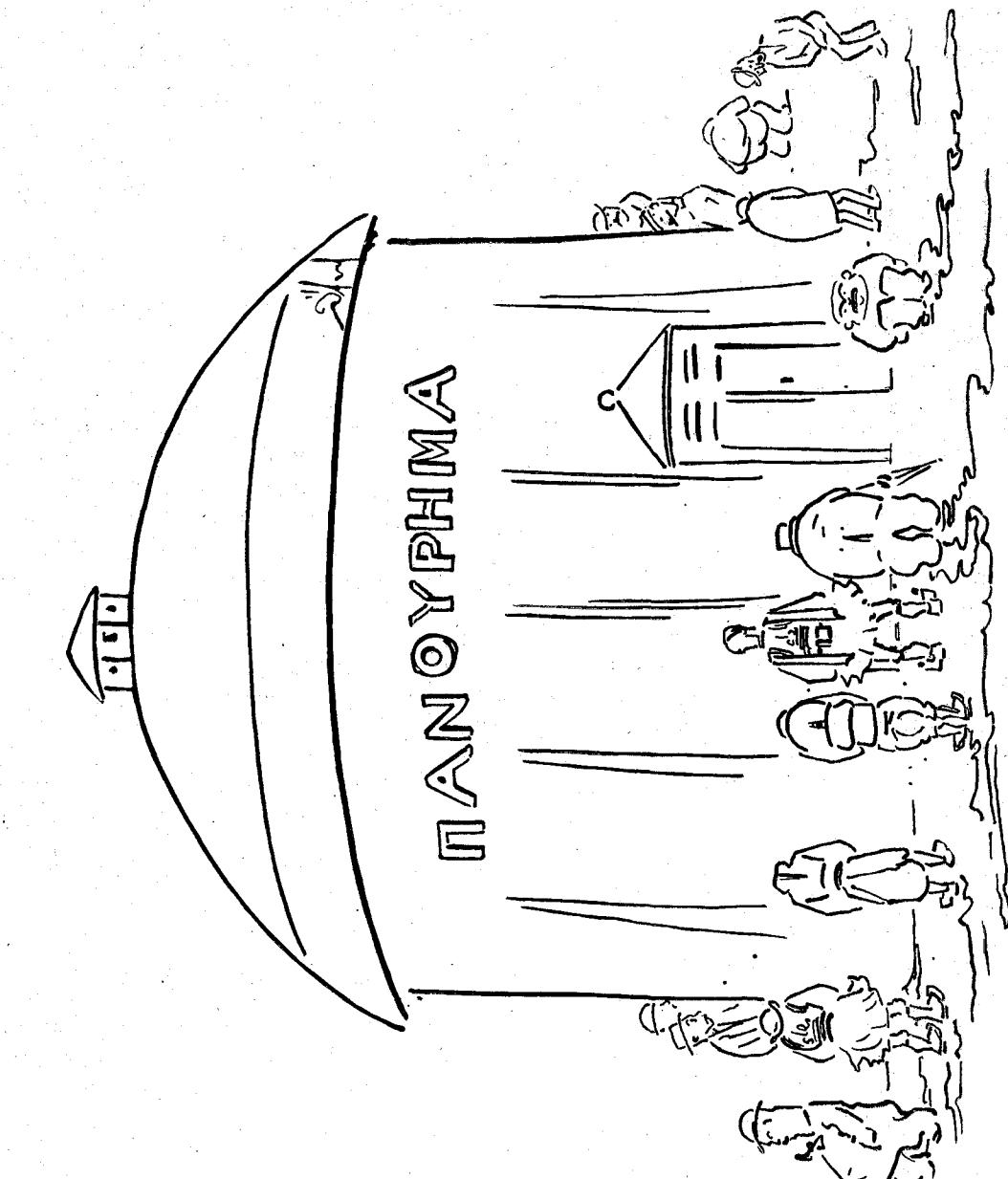
τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ κατέχων μεγάλα πλούτη δ' Ἰωάννης ἥρχισε διλίγον κατ' ὀλίγον νὰ αἰσθάνεται τὴν μεδήν τῆς τίχης. Τὸν πλοῦν τοῦ ἐπεδείκνυε μὲ πολυτελεῖς συνοδείας, μὲ ἔξεχητημένας ἐπιδεῖξεις, μὲ κενοδόξους πολυτελείας, μὲ τὰ δοποῖα ἐνόμιζε ὅτι θὰ καταπλήξῃ τοὺς συγχρόνους του· ἡ φαντασία τοῦ, γεμάτη ἀπὸ προλήψεις, ὅπως ἦσαν οἱ περισσότεροι ἀνθρώποι τῆς ἐποχῆς του, ἐθερμαίνετο μὲ τὰς προφητίεις, αἱ δοποῖα τὸν ἐλίκινον μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἡγεμονείας ἐκεῖνος, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον, ἐνόμισε ὅτι ἡμιποροῦσε νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν Θεοδώραν. Ἐλαβε στάσεις ὑπεροπτικὰς ἀπέναντι τῆς αὐτοκρατείρας, σχεδὸν αὐθάδεις· ἐπροσπάθησε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτήν. Ἡ Θεοδώρα ποτὲ δὲν θὰ ἐσιγχώρει τὴν τόλμην αὐτήν. Ἐκτοτε ἥρχισε φανερὰ ἡ πάλη. Οἱ ἐπαρχοὶ τῆς αὐλῆς ἤξευρε καλὰ πόσον φιβερὸν ἀντίπαλον εἶχε τὴν ἐγνώριζε ἵκανην τὸ πᾶν νὰ κάμῃ, νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ ἔγκλημα διὰ νὰ καταβάλῃ τὸν ἔχθρόν της καὶ τὴν νύκτα, παρὰ τὴν πολυάριθμον φρουράν τοι, συχνὰ ἐταράσσετο δὲ πόνος του ἀπὸ φιβερὰ δνειρα· ἔβλεπε δρμιον εἰς τὸ προσκέφαλόν του

E'.

Από δέκα έτῶν κατεῖχε δὲ Ἰωάννης Καπαδόκης τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ ἐπάρχου τῆς αὐλῆς, ἥτο δηλαδὴ συγχρόνως ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν, ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ σχεδὸν πρωθυπουργὸς τῆς αὐτοκρατορίας. Μὲ τὰ ἔλαττώματά του, μὲ τὴν σκληρότητά του καὶ τὴν διαφθοράν του ἐπηλήθευε τὸ λεγόμενον τότε διὰ τοὺς συμπατριώτας του: «Ο Καπαδόκης εἶναι κακὸς ἐκ φύσεως· δταν ἀνέλθη εἰς τὴν ἀρχήν, γίνεται χειρότερος· δταν πρόκειται περὶ κέρδους, εἶναι ἀπεχθῆς». Άλλ’ εἰς τὰ ὅμματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ Ἰωάννης εἶχε ἔνα μοναδικὸν πλεονέκτημα: ἐπρομήθευε ἀμέσως εἰς κάθε στιγμὴν τὰ χρήματα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὰς μεγάλιας δαπάνας τῆς βασιλείας. Μὲ ποίας παρανόμους φορολογίας, μὲ ποίας πιέσεις τῶν ὑπηκόων ἐπετύγχανε τὰ θαυμάσια αὐτὰ ἀποτελέσματα, δὲν τὸν ἔμελε τὸν αὐτοκράτορα, ἵσως μάλιστα οὕτε τὰ ἐγγνώριζε καθόλου. Οπωςδήποτε δὲ ἔπαρχος τῆς αὐλῆς ἦτο δὲ ἰδιαίτερος εὐνοούμενος τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅλοι οἱ αὐλικοί, τρέμοντες ἐμπρός του, ἡμιλλῶντο ποῖος νὰ ἔξυμνῃ σητὴν ἱκανότητά του καὶ τῆς διοικήσεώς του τὰ θαυμάτα. Έχων μεγάλην ἴσχυν ἐπὶ τοῦ πνεύματος

θυμίαν. Συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὴν μονογενῆ κόρην τοῦ ἐπάρχου, τῆς ἀπεκάλυψε ἐμπιστευτικῶς τὴν δυσαιρέσκειαν τοῦ Βελισαρίου καὶ κατεδίκασε τὴν ἄχαριστίαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὸν νικητὴν στρατηγὸν τοῦ. Ἡ νεᾶνις ἡκουσε ἀνύποπτος τὰ ἐπικίνδυνα αὐτὰ λόγια καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτῇ ἐμίσει τὸν ἀντίταλον τοῦ πατρός της, τὴν ἥρωτησε μίαν ἡμέραν: «Μὰ διατί, ἀφοῦ ἔχετε τὸν στρατὸν μαζὶ σας, ἀνέχεσθε αὐτὰς τὰς ἀτιμίας; Αὐτὸς ἀκριβῶς ἀνέμενε ἡ Ἀντωνίνη: «Ἐπανάστασις εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀπήντησε, εἶνε ἀδύνατος χωρὶς ἔνα σύμμαχον εἰς τὴν πρωτεύουσαν. »Α, ἔὰν δὲ πατέρας σας ἥθελε νὰ γίνῃ σύμμαχός μας!» Ἡ κόρη ἐπανέλαβε φυσικὰ τὴν διμίλιαν εἰς τὸν ἐπαρχον, δὲ ὅποιος ἐμήνυσε εἰς τὴν Ἀντωνίνην ὅτι εὐχαρίστως θὰ συνεννοεῖτο μαζὶ της. Διὰ νὰ τὸν ἐκθέσῃ ἀκόμη περισσότερον, ἡ Ἀντωνίνη ἀνέβαλλε τὴν συνέντευξιν, ἀπαιτοῦσα νὰ γίνῃ τὴν νύκτα, ἔξω τῆς πόλεως, μὲ μεγάλην μυστικότητα, εἰς μίαν ἀπομακρυσμένην ἐπαυλιν τοῦ Βελισαρίου. Ὁ ἐπαρχος ἐδέχθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Θεοδώρα, ἐνήμερος τῶν γενομένων, ἀπεκάλυπτε διοένα τὰ πράγματα εἰς τὸν Ἰουστινιανόν. Τὸν ἔπεισε, ὅχι χωρὶς δυσκολίαν,— διότι δὲ αὐτοκράτωρ ἀμφέβαλλε διαρκῶς— νὰ στείλῃ κατὰ τὴν ὁραν τῆς συνεντεῦξεως δύο ἐμπίστους, εἰς τὴν ἐπαυλιν τοῦ Βελισαρίου, τὸν Μάρκελλον καὶ τὸν Ναρσῆν, οἱ δύοιοι διετάχθησαν νὰ κατασκοπεύσουν τὸν ἐπαρχον καὶ ἀνὴρ προδοσίᾳ ἀπεκαλύπτετο, νὰ τὸν συλλάβουν· ἀνὴρ ἀνθίστατο, νὰ τὸν φονεύσουν ἀμέσως. Συγχρόνως δύμως, ὑποχωρῶν εἰς τὴν θέλησιν τῆς Θεοδώρας, ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἐλησμόνει τὴν πρὸς τὸν ἐπαρχον ἀγάπην του καὶ τὸν εἰδοποίησε κρυφά νὰ μὴν ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀπαισίαν ἐπαυλιν. Ὁ Ἰωάννης Καπαδόκης δὲν ἔλαβε ὑπ’ ὅψιν τὴν συμβουλήν ἐφρόντισε μόνον νὰ ἥναι καθ’ ὅλα ἔτοιμος διὰ τὴν ἐπίθεσιν· καὶ ὅταν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀκούσαντες ἀπὸ τὰ χεῖλον του τὴν διμολογίαν τῆς συνωμοσίας, ἥθέλησαν νὰ τὸν συλλάβουν, ἐκεῖνος ὑπερησπίσθη καὶ κατέφυγε ἔπειτα εἰς τὸ ἄσυλον τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἐδῶ, λέγουν οἱ σύγχρονοι, δὲν ἐπέδειξε οὕτε ἥρεμίαν σκέψεως, οὕτε εὐφυΐαν. Ἄν ἀφινε μὲ θάρρος νὰ τὸν ὅδηγήσουν ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, ἵσως θὰ κατώρθωνε νὰ τὸν πείσῃ περὶ τῆς ἀμώμοτητός του·

[Ἐπειτα τὸ τέλος. Μετάφρ. K.M.] CHARLES DIEHL

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ
ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΑΠΟ τῆς προσεχοῦς Τετάρτης 2 Νοεμβρίου τὰ «Παναθήναια» ἐγκαίνιζουν Μαδήματα Ἀρχαιολογικά. Ο ἀρχαῖος κόσμος ἀπὸ τῆς πρωτογενοῦς ἑποκής τῆς τέχνης μέχρι τοῦ ὑψίστου σημείου αὐτῆς καὶ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς παρακμῆς, θὰ παρελάσῃ ἐν δῃ τῇ ἴστορι του σηματίσῃ, με δόλον τὸ κάλλος της μεγάλης τέχνης ἐνώπιον μας ἐπὶ αὐτῶν τῶν μνημείων τῆς Αθηνῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἔχγον τῶν ἀποκευμένων εἰς τὰ μουσεῖα μας. Τὴν πρώτην σειρὰν ἐκ δέκα μαθημάτων θ' ἀποτελεῖ ἡ **Ἀρχαία Ελληνικὴ Πλαστικὴ** ἐναλλάξ εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἰς τὸν Κεραμεικούν. Θ' ἀκολουθήσουν βραδύτερον ἡ **Ἐρμηνεία τῶν Μουσείων** καὶ τὰ **Μνημεῖα τῶν Αθηνῶν**. Εἰς τὸ τέλος ἔκάστης σειρᾶς μαθημάτων θὰ γίνεται μία διάλεξις εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναϊῶν» διὰ δύοτας μὲ ἔνα γνωνὸν βλέμμα θὰ διέρχωνται οἱ ἀκροαταὶ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς τέχνης τὰς ὅποιας θὰ ἔχουν μελετήσει ἐπὶ τῶν διαρρόων ἔχγον καὶ τῶν μνημείων. Τὴν διδασκαλίαν αὐτῆν, ἡ ὅποια ὅστια γνωνομενή ἐπὶ αὐτῶν τῶν μνημείων καὶ τῶν ἔχγον ἀποβαίνει πολὺ περισσότερον ἐνδιαφέρουσα καὶ ωφέλιμος, ἀνέλαβε προθύμως δὲ ἐκ τῶν συνεργατῶν μας κ. **Α. Σ.** Ἀρβανιτόπουλος, ἄνωγαλόνος.

Τὰ μαθήματα θά γίνωνται κάθε Τετάρτη την 3 15 μ. μ. καπόπιν ειδικής έκάστοτε προεδρούμενως Οι έλοντες νά παρακαλουθήσουν παρακαλούνταν νά δηλώσουν έγκαιος.

Τίμημα τῶν ΔΕΚ¹ μαθημάτων τῶν ἀποτελουντῶν τὴν πρώτην σειρὰν ωρίσθη διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν «Παναθηναίων» δρ. 8. Διὰ δύο ή περισσότερα ἄτομα τῆς ίδιας οἰκογενείας, δρ. 7 κατ. ἀτομόν. Διὰ τοὺς υἱούς της πρώτης συνδρομής δρ. 6.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά υπό Γεωργίου Ν. Χατζηδάκη.

Ενας σοφός φίλος μου πού μὲ είδε κάποτε νὰ φέρω
ὑπὸ τὴν μασχάλην μου ὅγκωδή τινὰ βιβλία, ἀφοῦ
ἐθαύμασε τὸν ἡρωῖσμόν μου, εἶτε τὴν καλωσύνην νὰ
μοῦ συστήσῃ κατόπιν νὰ προσέχω τὸ στομάχι μου,
διότι τὰ ὅγκωδη βιβλία εἴτε καλλιτεχνικά, εἴτε ἐπι-
στημονικά εἶνε, ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ προσφέρουν
μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα ὀφελήματα καὶ ισχυρὸν στομαχό-
πονον. Ὁ φίλος μου εἶχε πικρὰν πειδὰν τούτου, τὴν
ὅποιαν ἀπέκτησε κέγω βραδύτερον ὥστε νὰ πάρω
ς τὰ χέρια μου μὲ κάποιαν ἀδημονίαν καὶ ταραχὴν
τὰ «Μεσσωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά» τοῦ κ. Χατζι-
δάκι τὰ δυοῖς εἰς ναὶ διγκωδέστατον τόμον ἔξεδωκε
τελευταίως ἡ Μαρόσλειος Βιβλιοθήκη. Ἐν τούτοις
«ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθονται». «Ἐπειτα, ἐκὶός τῆς
ἀνάγκης, ὀφειλω νὰ τὸ εἴπω, μὲ ἐνδιαφέρει κάθε ἀρ-
γασία που εἶσοχεται ἀπὸ τὸν ἐπιστημονικὸν σάκκον
τοῦ κ. Χατζιδάκι. Κατὰ ἔχω νὰ ὀφεληθῶ ἔστω καὶ ἂν
ἡ ἀφέλεια είνε ἐλαχίστη, διότι εἰλικρινῶς πιστεῦω ὅτι
καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ὅπου γίνεται ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη
δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη εἰς τὴν περιοπὴν ποὺ τὴν ἀν-

βασαν σήμερον οι ἀκούγαστοι καὶ φωτισμένοι ἐγράται της, ἡ γλώσσα δὲν ἔπαιε νὰ ἔξακολουθῇ τὸν δρόμον της καὶ νὰ ἔπαικῃ εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς διανοίας

Μὲ τούτῳ δέν θέλω να είπω ότι τα «Μεσαιωνικά και Νέα Έλληνικά» του κ. Χατζιδάκη είναι έπι-στημονική έργασία στερούμενή αξίας. "Απαγε τῆς βλασφημίας, διότι ένας τοιούτος υπανιγμός θα ήτο απλούστατα μία χονδροειδής ανοησία: "Αλλως τε είνε πασίγνωστον διτί δόλια με αρχαία του διαπρεπούς καθηγητούν είνε πολύτιμα συμβολιών είς την έπιστημην της γλωσσολογίας" και η έπιστημη, σοβαρός τό λέγω, δὲν χωρατεύει και δταν ἀκόμη προσταθή νά μάθη, εἰς ἀπειραριθμόν τοις σελίδας, τὴν ἡλικίαν του Ροδίου ποιητοῦ Γεωγογλά. διά τὸν διποίον λέγεται διτί είνε ὁ ίδιος ποὺ ἔγραψε τὸν «Θρήνον τῆς Κων/πόλεως» και τὸ «Θανατικόν». Αλλά και δταν ἀκόμη η έπιστημη γράφη τὸ «ποῦλος» μὲ δύο λ., και τότε πάλι δὲν ἀστειεύεται. Εἰς τὸν τόπον μας ἔχομεν ἀνάγκην εἰσαγωγῆς πλούτουν. Διατί τάχι νά μη ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰς λέξεις; Εἴνε και αὐτὸ μία καλή ἀρχή Πλουτίζοντες διαφόρους λέξεις μὲ διπλᾶ και τριπλᾶ σύμφωνα δὲν νομίζετε διτί έπιδρονύδομεν τὴν γλώσσαν μας;

Οι ἀδεις νομίζουν διτί είνε ματαιοπονία η προσθήκη ένος λ εις την λέξιν «κοτόπουλον» π. χ. διότι τὸ εὑρίσκουν εὐθυγότερον και νοστιμώτερον εἰς τὴν γενισιν. Οι ἐμβριθέστεροι δέν μως δὲν ἀγνοούν διτί τὸ «κοτόπουλον» μὲ δύο λ εινε παχεγον και συνεπώς πολυτιμότερον. Αλλά τούτο δὲν είνε ἀφορομή και θυμώση κανεὶς μὲ τὸν κ. Χατζιδάκιν. Ο ἔξοχος γλωσσολόγος κάμεν τὸ καθηγον του και δταν γράφη και δταν τρώγη τὸ «κοτόπουλο» μὲ δύο λ δπως ἔγω τὴν προσευχὴν μου ἐνάποιν τῶν βιβλίων του από φόβον και ἀπὸ σεβασμόν.

II. Z.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ο θολωτὸς τάφος τοῦ Καπτακλῆ.

ΠΡΟ είκοσι περίπου ήμεροιν ἔληξεν ή ἀνασκαφή του ἐν Βόλφ. ἐν τῇ συνοικίᾳ Καπαλῆ, ἀνακαλυφθέντος θολωτοῦ τάφου.

“Η συνοικία Καπαλῆ κεῖται πλησίον τοῦ φρουρίου τοῦ Βόλου παρά τὴν δεξιὰν ὁχθη τοῦ ποδὸς Δ τοῦ φρουρίου χειμάρρου τοῦ ἀρχαίου Κραυσίνδωνος, φαίνεται δὲ ὅτι ἄντκεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς παναργαίας πόλεως Ἰελλού, ὡς δέ ποια πιθανώτατα ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ φρουρίου.

Ο τάφος ἄνηκε εἰς τοὺς Μυκηναῖκους χρόνους, εἶναι δὲ κατεσκευασμένος, ὥπως οἱ περιόρημοι θολωτοὶ τάφοι τῶν Μυκηνῶν, ἀλλὰ ὀλιγάτεφον πολυτελῆς ἔκεινων, δι' ἀπατεγράστων πλακών κτισμένος, ὅμοιος τῷδε τὸν θολωτὸν τάφον τοῦ Μενιδιοῦ, ὃστις εἶνε τῶν αὐτῶν χρόνων κατασκεύασμα.

ταν αυτων χρονων κατασκευασμα.
Αντιθέτως πρός τους τάφους των Μυκηνῶν και
τοῦ Μενιδιοῦ, οἵτινες είνε κατασκευασμενοι ἐντὸς τοῦ
πρανοῦ λόφων, ὁ τάφος τοῦ Καπακλῆ κείται ἐν τῇ
πεδαλίδαι και είναι κατὰ τὸ πλειστον ὑπόγειος, μόνον
δὲ ὀλίγον μέρος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἔξειναι ὑπεράνω
τοῦ ἐδάφους, ἥτι δὲ καὶ τοῦτο κεχαλυμμενον διὰ χώ-
ματος, οὕτως ὅστε ἐφανέτο ἐκεῖ κατὰ τὴν ἀρχαιο-
τητα καμπιλὸς τύμβος.

Ἡ κορυφὴ τοῦ τάφου εἶχε καταπέσει ἀπ' ἀργαίο-

τάτων χρόνων, οὐδὲν δὲ σημεῖον ἐμαρτύρει τὴν ὑπαρξίαν τούτου, καὶ ὅλως τυχαία ἡ τοιούτη οὐσία.

Ἡ διάμετρος τοῦ κυκλικοῦ δωματίου, ὅπερ εἶναι τὸ
κύριον μέρος τοῦ τάφου. εἶναι 10 περίπου μέτρων,
οἱ δὲ τοῖχοι αὐτοῦ σώζονται σήμερον μέχρις ὑψους
τεσσάρων μέτρων ἀλλά τὸ ἄρχικὸν ὑψος τοῦ τάφου
θὰ ἦτο πλέον τῶν 7 μέτρων.

Ἡ θύρα τούτου ἡτο ἐπίτηδες κεκλεισμένη διὰ στερεοῦ τοίχου καὶ ἀλλα δὲ προφυλάξεις εἶνον λη- φθῇ κατὰ τὴν ἀρχόντητα, ὅπως ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος ἀπὸ τῆς κατήσεως. Ἡ ἀνάσκαψαι ἐγένετο διὰ τοῦ με- γάλου ἀνοίγματος, ὅπερ ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς κατα- πτώσεως τῆς θύρας Ἐντὸς τοῦ τάφου εὑρέθησαν σημεῖα εἴκοσι περὶ' που σκελετῶν, ὃστε ὁ τάφος ἐχρη- σίμευσεν ἐπανειλημμένως εἰς ταφήν, ἦσαν δὲ πάν- των τούτων τὰ ὀστά ἐντελῶς ἀκαντά

Πλησίον τῶν σκελετῶν τούτων εὑρέθησαν πλούσια σχετικῶς κτερίσματα, ἀποτελούμενα κατά τὸ πλεῖστον ἐξ χρυσῶν ψήφων περιδεράμια, ἐπὶ τῶν διόπιν εἰκονίζονται πολὺποδες. Ήδερέθησαν πρὸς τούτοις πολλαὶ χρυσαλλίδες ἐξ χρυσοῦ, αἵτινες ἦσαν ἐπεργαμμέναι ἐπὶ τῶν ἔνδυμάτων τῶν νεκρῶν, ἐν μέγα σχετικῶς ἄνθρος δομιάζονται πρὸς κρίνον καὶ εἰς ὁραῖος δακτύλιος λίαν ἐτεχνος. Πολλὰν σπουδαιότητα μεταξὺ τῶν εὐρημάτων ἔχει καὶ εἰν τεπτὸν πλακίδιον, ἐπὶ τοῦ διποίου παρίσταται ἡ πρόσοψις οἰκοδομήματος τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων. Εὑρέθησαν δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερας ἀξίας χρυσᾶ κοσμήματα. Ἐν τῷ τάφῳ ὑπῆρχον πολλὰ σκεύη ἢ εἰς ἐλεφαντίνου δοτοῦ, ἄλλα ταῦτα ἦσαν πάντα τελείως ἐστιμονέα.

Αγγεῖα μετά γραφαν τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων μόνον δύλιγα ὑπῆρχον ἐν τῷ τάφῳ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

EATPON

Τέμφανίσις τοῦ κ. Ταβουλάρη εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον τὴν παρελθόνταν ἐβδομάδα ὡς Ὁθέλου ἀνεμένετο ὡς μία βραδειὰ πραγματικῶς καὶ λι-
γχυνή. Ο. κ. Ταβουλάρης εἶναι ἔνας ἀπὸ τοὺς Ἑλ-
ληνας ἥθιοποιούς, ποῦ θὰ ἡμιπρόσδοση νὰ παρουσιασθῇ
αἱ εἰς τὸ μᾶλλον ἀνεπιγυμένον κοινόν. Δὲν ἐνθυμοῦ-
αι καὶ ἀν τὸν εἰχα ἰδῃ ἄλλοτε ὡς Ὁθέλλον. Ὁπώς-
ηποτε θὰ ἐπέρασαν πολλὰ καὶ ὄντα

“Η υπόκρισις του πάντοτε ὠραῖα. Εἰς τὸ δὲ ὄλον ὄμισος· μὲν μερικάς λεπτομερείας νομίζω ὅτι ἀδίκησε τὴν τένην του. Η ἐμφάνισις του κάμενος ἀλλόκοτον ἐντύπωσιν. Δὲν θέλω νὰ ἐνθυμηθῶ ἀλλούς μεγάλους ἡρωιοτούς. Δεν μιοῦ ἀρέσουν αἱ συγκρίσεις εἰς τὴν ἔχην. Προσταθῶ πάντοτε νὰ ἐκτιμήσω τὸ ἑγώ τοῦ αὐλιτέχνου Ἀλλ’ ἐνθυμοῦμαι διπωδῆτος τὸν Ὁθέλον ποὺ δικαίως ἢ ἀδικως, ὁρδά η ὅχι, ἐπλασα μέσα σου μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δράματος τοῦ Σαιξηπη. Ο κ. Ταβουλάρης — καὶ τὰ γράφω αὐτά. διότι τὸν τιτικῶ παραποτῶ καὶ τὸν θέτω ὑψηλὰ εἰς τὴν ἐλληνικὴν σηκωνήν — ἐνεφανισθή ὡς Ὁθέλλος μὲ ὧδης 30 τὸ τοιούν 35 ἑταν. Ο Ὁθέλλος τοῦ Σαιξηπη ἐπέρσας ποδ

Η αυριά Θεώνη Παππᾶ ως Δεσδαιμόνα.

πληρωθούν καὶ τελειοποιηθούν τὰ ἔργα στήριξα καὶ ή βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου μας. Νὰ καταρτισθῇ ὀνταγνωστήριον μὲ ἐλληνικά καὶ ξένα περιοδικά καὶ ἑφημερίδας.

«Η «Αιρόπολις» ἐδημοσίευσε συνέντευξιν τοῦ κ. Γ. Ν. Φιλαρέτου περὶ φυσικοθεραπείας. Ό κ Φιλάρετος δὲ δόποις ἡκολούθησε τοιαύτην θεραπείαν εἰς τὸ παρὰ τὴν Δρέσδην σανατόριον Weissen Hirsch καταλήγει εἰς τὸ ἔξης συμπέρασμα:

«Τὸ συμπέρασμα μου εἶνε, ὅτι πρὸ πολλῶν αἰώνων ἡ ἀνθρωπότης ζητεῖ τὴν θεραπείαν ἀπὸ τὴν παθολογίαν, ὅτι ἡ ὑγεινὴ εἶναι κλάδος τῆς ιατρικῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ παρημελημένος καὶ υπὸ τῶν ιατρῶν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, καὶ ὑπὸ τῆς Πολιτείας γενικῶτερον. Ιατροὶ καὶ πάσχοντες συναντῶνται κατὰ πρῶτον ὅταν ἐπέλθῃ τὸ κακόν, ἐνίοτε μάλιστα ὅταν εἴνε ὁ καιρὸς τῆς προσκλήσεως τοῦ ιερέως.

«Ἡ θεωρία τοῦ Λάμαν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι σχεδὸν πᾶσαι αἱ νόσοι ἔχουσιν ὡς ἀφορμὴν τὴν δυσαιμίαν αὕτη δὲ προέρχεται ἐκ τῆς βλαβερᾶς τροφῆς καὶ πόσεως, ἐκ τῆς χειρίστης διαίτης ἐνεκα τοῦ καπνίσματος καὶ τῶν ἀλκοολικῶν ποτῶν, ἐκ τῆς εἰσπνοῆς μεμολισμένον ἀέρος ἐντὸς ἀνθυγεινῶν δωματίων. ἐκ τῆς νοσογόνου ἐνδυμασίας. Πάντα ταῦτα συνήθως ἀπολήγουσιν εἰς γενικὴν νευρασθένειαν ἐκδηλούμενην παντοιοτρότως. Ἡ σωματικὴ νόσος συνεπάγεται τὴν νοσηράν κατάστασιν τοῦ πνεύματος.

«Τὴν σωματικὴν δυσαιμίαν ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν δὲ Λάμαν ὅτι ὀφείλει νὰ θεραπεύῃ ὁ ιατρὸς, οὐχὶ διὰ φαρμάκων, οὐχὶ διὰ μεταλλικῶν ὄνδατων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἔξυγάνσεως τοῦ αἵματος ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων. Τοῦτο φρονεῖ ὅτι ἐπιτυγχάνει διὰ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν ἐπανόδου τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν φυσικὸν βίον, ἐκ τοῦ δόποιον ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ ζημιᾷ τοῦ τερατωδῶς ἀπεικρύνθη.

«Τὰ μέσα εἰς ἀ καταφεύγει εἶνε δύποις εἴπομεν ἥ η χρῆσις τοῦ ἀέρος, τοῦ ἥλιου καὶ τοῦ ὑδατος μεθοδίκων. Η βελτίωσις τῆς ἐνδυμασίας, ἡ δέουσα τροφὴ καὶ ἡ κατάλληλος πόσις, ἡ γυμναστικὴ καὶ ἐν γένει ὁ φυσικὸς βίος, ἡ καταδίκη τῆς ὑπερβολικῆς κοπάσεως κυρίως ἐνεκα τῆς δύψης τοῦ χρυσοῦ κατὰ τὴν γνῶμην μου ἥ ἐνεκα δοξομανίας. Ἡ αὐστηρὸς ἀπαγόρευσις τῆς φαντασιῶδους εἰς τῆς νικοτινῆς εὐχαριστήσεως, τῆς ολνοποσίας καὶ ἰδίως τῆς ζυδοποσίας.

«Ἡ εἰς Weissen Hirsch ἐπὶ ἔξης ἐβδομάδας θεραπεία χρησιμεύει πρὸς ὑπόδειξιν τοῦ τρόπου δι' οὐδὲ φείλει δὲ ἀνθρωπος νὰ διάγῃ ἐφαρμόζων καὶ κατ' οἶκον πᾶν δὲ τι εἶνε δυνατὸν, διότι βεβαίως ὅλα εἶνε ἀδύνατον»

Ο ΛΙΓΩΣΤΙΧΑ

Τὸ Πανόραμα περὶ τοῦ δόποιον συχνὰ γίνεται λόγος, ὅτι καταστρέψει τὸ δραπιότερον μέρος τῆς πόλεως μὲ τὸ τερατώδη δύγκον του καὶ δείχνει τὴν σύγχρονον ἀκαλαισθησίαν, δὲν ἡμιποροῦσε νὰ διαφύγῃ τὸ μάτι τοῦ κ. Λιγώνου. Ἡ εὐφυής γελοιογραφία του ἀς χρησιμεύσῃ ὡς κτύπημα σκαπανῆς.

Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἔγινε τὸ μνημόσυνον τοῦ πρὸ ἐνὸς ἔτους φονευθέντος Παύλου Μελά.

Κατόπιν δηλώσεως Σοιηδῶν, "Ἄγγλων καὶ ἄλλων ἀθλητῶν ὅτι ἐνεκα τῆς μεγάλης διαφορείας τοῦ χειμῶνος εἰς τὰ μέρη των δὲν μένει ἀρκετὸς καιρὸς προπονήσεως, ὧδισθη ἡμέρα ἐνάρξεως τῶν προσεχῶν Ολυμπιακῶν Ἀγώνων, ἀντὶ τῆς 3ης Ἀπριλίου ή 9η Ἀπριλίου, Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ Λῆξις τῶν ἀγώνων ή 19η Ἀπριλίου.

Εἰς τὸν μύστας τῆς «Νέας Σκηνῆς» προσετέθη

καὶ δ. κ. Λεκατσᾶς Ἡ «Νέα Σκηνὴ» ἀποκτᾷ ἐνα κάλλιστον παρόγοντα.

«Η «Ἀλήθεια» τῆς Κύπρου ἔօρτασε πρὸ ἡμερῶν τὴν εἰκοστενταετηρίδα τῆς Εἰς τὸν ἀγαπητὸν διευθυντὴν τῆς «Ἀληθείας» στέλλομεν τὰ φιλικά μας συγχαρητήρια.

Ο Γάλλος ποιητὴς Ριστέν ἐδραματοποίησε τὸν Δὸν Κικώτην. Τὸ ἔργον ἔχει ὠραιότατα μέρη, ὑπελείφθη διμῶς τῶν προσδοκιῶν τοῦ κοινοῦ.

Εἰς τὸ Μιλάνον ἐδόθη νέον μελόδραμα τοῦ Μασνὲ Le Jongleur de Notre Dame. Μουσικὴ λεπτὴ καὶ ὠραιαί εἰς τὴν μελῳδίαν, ποικιλή καὶ πλούσια εἰς τὴν ἐνορχήστωσιν Ἡ ὑπόδοχη ἐν τούτοις τοῦ μελοδράματος ἡτο μᾶλλον ψυχρά.

Τὰ ὑπαίθρια θέατρα διὰ τὰ δόποια ἔγραψε εἰς δύο ἑπιστολάς του ἀπὸ τὸ Παρίσιο δ Ἱπνον μεταφυτεύοντα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Εἰς τὰ περί χώρα τῶν Βρετανῶν, εἰς τὸ Ζενθάλ-Λεζάν ἐδόθη σειρὰ παραστάσεων. Ἡ ἐπιτυχία ἡτο πλήρης.

Ο Γουστάβ Φρένσεν, συγγραφεὺς τοῦ Jörn Uhl, τὸ δόποιον εἶχε μονάδικὴν ἐπιτυχίαν, ἐκδίδει νέον ἔργον Aus einer Kleinen Stadt.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ Φωτοτυπικὴ ἀντιγραφὴ τῶν ἐν αὐτῷ θησαυρῶν μετ' ἐπειγόντικοῦ κειμένου ὑπὸ I. N. Σβορόπονου. Τεῦχος 5 - 6 Δρ. 21, Φρ. 18. Ἐκδόται Μπέκ καὶ Μπάρτ Αθῆναι.

ΠΑΝΑΩΡΑ Τόμος Α'. ἡτο ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ΕΓΚΛΗΜΑ ὑπὸ Α. Κόναν Δόύλ. — Η ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ ΤΟΥ ΡΩΡΙΝ ΚΑΜΠΤΗ ὑπὸ Μπρέτ Χάρτ. Αθῆναι 1905. Ἐκδόται Μπέκ καὶ Μπάρτ. Σχ. 16ον σελ. 157 δρ. 1.

ΜΙΚΤΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ μετ' εἰκόνων καὶ ἐννέα παρενθέτων πινάκων ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου Α. Λόγοι (1902-1905) Β. Ἐπιστολαὶ (1895-1903) Γ'. Μελέται (1874-1905) Ἐν Αθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου

ΗΛΕΚΤΡΑ μετὰ σχολείων ὑπὸ Γ. Μιστριώτου Ἐκδόσις δευτέρα. Ἐν Αθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ G. Schlumberger κατὰ μετάφρασιν Ι. Λαμπρίδην. Τεῦχος Τέταρτον. Ἐν Αθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου (Βιβλιοθήκη Μάραση)

ΤΟ ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΟΝ ΝΥΝ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ὑπὸ Δημητρίου Π. Γεωργιάδου 1905. Τυπογραφεύον «Χρονογράφου» ἐν Πειραιεῖ. Σχ. 16ον σελ. 172 δρ. 3.

ΟΛΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣΙ Νικ. Γ. Ἰγγλέση: Οἰκονομικά, Δημόσια, Ἐργα, Ἐμπόριον, Βιομηχανία, Ναυτιλία, Γεωργία, Κτηνοτροφία, Τοπογραφία, Ἀρχαιολογία, Γράμματα, Τέχναι, Στατιστική, Μεταλλευτική, Χρηματιστήριον, Συγκοινωνία. — Αθῆναι ἔτος Α'. 1905-1906. — Τιμή. Μετὰ τῶν ταχυδομικῶν καὶ περικαλλύματος Ἐσωτερικοῦ Δρ. 15, Ἐξωτερικοῦ Φρ. χρ. 15.

LA DISSIMILATION DU S. INTERLOCATIVE DANS LES DIALECTES NEO GRECS par Hubert Pernot. — Paris 1905 Ernest Leroux éditeur, 28 Rue Bonabarte.